

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Historický ústav

Biografie Vladimíra Herčíka – faráře, letce a diplomata

Magisterská diplomová práce

Lenka Vítková

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Dvořák, PhD.

Brno 2015

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla všechnu
použitou literaturu a prameny.*

.....

podpis autora práce

Věnováno památce Mirka Herčíka a jeho sourozenců.

Obsah

1.1	Pramenná základna	5
1.2	Sepsání a pokus o vydání Herčíkových <i>Pamětí</i> v 80. letech	7
1.3	Metodologie a cíle práce	9
2	Dětství a vliv matky	10
3	Středoškolská léta v Kolíně (1928–1936)	11
3.1	„Duchovní vůdci“ TGM a E. Rádl	13
3.2	Záliba ve studiu jazyků	14
3.3	Závěrečná středoškolská léta	14
3.4	Maturita	15
4	Vysokoškolské studium v Praze (1936–1938)	16
4.1	Volba studia	16
4.2	Na bohoslovecké fakultě	17
4.3	Mimoškolské aktivity	18
4.4	Před Mnichovem	19
5	Ve Francii (1938–1941)	20
5.1	Stipendistou Štrasburské univerzity	20
5.2	Farářem v Besançonu	23
5.3	Působení v Paříži – Československá evangelická misie a bohoslovecká fakulta	25
5.4	Útěk z Paříže na kole	28
5.5	Evangelická misie v Marseille	31
5.6	Clermont-Ferrand	32
6	Pout' z Evropy do USA	33
6.1	Lod' Alsina	33
6.2	Casablanca	34

7	Ve Spojených státech (září 1941 – březen 1942).....	36
	7.1 New York	36
	7.2 Chicago.....	38
	7.3 Ze studenta vojákem.....	40
8	„Létající farář“ ve Velké Británii (1942–1945)	42
	8.1 Zpět do Evropy a do československé armády	42
	8.2 Letecký výcvik (Paington, St. Athan’s, Shillingford, Cranwell).....	43
	8.3 Mezi křesťany v Londýně a v Edinburgu	46
	8.4 Herčíkova ordinace a J. L. Hromádka	48
	8.5 Období po ordinaci	50
	8.6 U 311. bombardovací peruti (Predannack, Tain).....	51
	8.7 Letci u peruti v Tain	55
	8.8 Rozhovory „na kavalcích“	57
	8.9 Před koncem války	61
9	Po válce (1945–1947).....	63
10	Opět ve Francii (1947–1989)	65
	10.1 UNESCO (1947–1977)	65
	10.2 Herčík důchodce a zásluhy v UNESCO	66
	10.3 Zájem StB a akce „Hamilton“	67
	10.4 „Nevyjasněné“ úmrtí v létě r. 1989	70
11	Závěrem.....	71
12	Soupis pramenů a literatury.....	74
13	Přílohy	78

Úvodem

„*Branou jazyků do širého světa*“ – takto pojmenoval Vladimír Herčík svůj rukopis, kde beletristicky zpracovává svůj pohled na jazyky, jenž za celý svůj život ovládl, a které mu otevřely cestu do světa. Paradoxně, nová část světa, která mu byla odemknuta na straně jedné, uzavřela starý svět nacistickou, posléze komunistickou, diktaturou, na straně druhé.

Stojí před námi vsutku „renesanční“ osobnost Vladimíra Herčíka – evangelického faráře, příslušníka RAF a diplomata UNESCO, která byla díky komunistickému režimu v letech 1948–1989 jakoby vymazána z československých dějin. Osobnost, o které nenajdeme jedinou monografii, je dnes pro laickou, ale i odbornou veřejnost neznámým jménem. Není lehkým úkolem zabývat se „zapomenutou“ osobou, nicméně touha po poznání osoby prastrýce, bratra babičky, autorku motivovala k sepsání této biografické práce.

1.1 Pramenná základna

Hlavní a nejdůležitějšími prameny o Herčíkově životě se nachází ve Vlastivědném muzeu v Nymburku. Je zde uložena archivní pozůstalost Vladimíra Herčíka, která se sem dostala po jeho smrti, jelikož po sobě nezanechal žádné potomky. Co se týče pramenů, k dispozici jsou dva Herčíkovy biografické rukopisy. Prvním z nich je dvaosmdesátistránkový Herčíkem nepojmenovaný rukopis (pro účely této práce nazván *Paměti*, jelikož v rodině se o nich takto vždy hovořilo), obsahující 18 kapitol. *Paměti* se nezdaří být dokončeny, jelikož poslední kapitola nedosáhla ani konce druhé světové války.¹

---

¹Polabské muzeum – Vlastivědné muzeum Nymburk (dále jen PM – VMN), Archivní pozůstalost Vladimíra Herčíka, nar. 17. 7. 1917 v Činěvsi, HERČÍK, Vladimír, kopie rukopisu bez názvu, 82 s. Ve Vlastivědném muzeu je uložen okopírovaný rukopis. Pravděpodobný originál *Paměti* se nachází v archivu autorky (je psán modrou, posléze černou propiskou) – původ nelze jednoznačně potvrdit. **K citaci bude dále užíváno: HERČÍK, Vladimír. *Paměti*.**

Druhým podstatným dokumentem je, již zmíněný, *Branou jazyků do širého světa*.² Jedná se o beletristicky propracovaný text, kde Herčík líčí svoje životní osudy v různých kapitolách, nazvaných dle jazyka, který ovládl – jednalo se o francouzštinu, angličtinu, němčinu, španělštinu, italštinu a ruštinu. V těchto částech pak líčí svůj život na základě zkušenosti (menší či větší) s daným jazykem, lidmi a kulturou. Také zde Herčík zaznamenává epizody z jeho cest po celém světě, v době kdy byl úředníkem UNESCO, což v prvním životopisu neučinil. Celkově je tento dokument psán živěji, dalo by se říci, že i „poetičtěji“.

Součástí pozůstalosti v nymburském muzeu jsou i více či méně důležité listiny, dopisy a pohlednice, většinou adresované Herčíkovi. Nejcennějším z tohoto je bezpochyby korespondence s rodinou v rodné Činěvsi – tato korespondence bohužel není do této práce zapracována, jelikož kvůli velmi špatné čitelnosti, s ní nebylo možno více manipulovat. Že se jedná o unikátní archiválie, dosvědčuje Herčík sám, když o nich hovoří v souvislosti se svou matkou: „*Byla pilnou korespondentkou a psala pravidelně všem dětem, když opustily rodnou chalupu v Činěvsi. Mně psala pravidelně do ciziny, před válkou i po válce a stovky jejich dopisů, které jsem nashromáždil, zůstávají mým nejcennějším vlastnictvím. Jsou psány úhledným písmem, které si uchovala až do svého 86. roku, a obsahují často, vedle zpráv o členech rodiny, ironické šlehy proti poměrům ve vesnici i ve veřejném životě.*“³

K písemnému styku s rodinou je též dobré poznamenat, že Herčíkova sestra Lenka Vítková také shromažďovala dopisy i pohlednice od svého bratra. Nicméně tyto hodnotné písemnosti, došlé z celého světa, zničila v roce 1997 povodeň.

Další archivní materiály se nachází ve Vojenském historickém archivu a Vojenském archivu v Trnavě (SR) – jde především o materiály úředního charakteru, doplňující informace o vojenské službě ve Velké Británii.

---

² PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*, strojopis, 55 s. Ve Vlastivědném muzeu se nachází okopírovaný rukopis a jeho přepis (strojopis). Pro účely této práce bude pracováno s jinak číslovaným strojopisem. **K citaci bude dále užíváno: HERČÍK, Vladimír, *Branou jazyků do širého světa*.**

³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 2.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o vysoce postaveného úředníka v UNESCO, nabízí se otázka zájmu StB. V tomto ohledu hrají zásadní roli fondy Archivu bezpečnostních složek. Jelikož se jedná o jediné prameny týkající se této záležitosti, musí být k interpretaci přistoupeno se značným kritickým nadhledem a logickým vysvětlením souvislostí z dochovaných svazků. Tato problematika ovšem naráží i na další zásadní fakt, že jeden ze svazků byl ještě v roce 1989 zničen. K tomuto tématu, pouze k doplnění nemnoha informací poslouží rozhovor s Kamilem Vítkem, synovcem Vladimíra Herčíka, který v Paříži v roce 1983 svého strýce navštívil a v roce 1989 se zajímal o okolnosti jeho smrti.

Snaha autorky o nalezení alespoň zmínek v další literatuře nebyly úplně marné, nicméně se jedná pouze o krátká připomenutí v memoárové literatuře. Ve svých pamětech Herčíka zmiňují letci Jiří Osolsobě (*Zbylo nás devět*) a Stanislav Rejthar (*Dobří vojáci padli...*) či profesor Otakar Odložilík (*Deníky z let 1924-1948*). K dispozici je také nedlouhý „medailonek“ *Osobnost z regionu z Vlastivědného zpravodaje Polabí*, který napsal pan F. Sýkora, jenž Vl. Herčíka v 80. letech v Paříži rovněž navštívil a v současné době spravuje v Nymburce jeho archivní pozůstalost.

1.2 Sepsání a pokus o vydání Herčíkových *Pamětí* v 80. letech

V únoru roku 1985 kontaktoval Herčík Luděk Brože,⁴ redaktora teologického čtvrtletníku *Communio Viatorum* Ekumenického institutu při Komenského evangelické bohoslovecké fakultě. Otázka pokusu o vydání *Pamětí* není úplně jednoznačná a některé poznatky můžeme vyvodit pouze z korespondence odeslané L. Brožem⁵ (dopisy od Herčíka nejsou známy).

Z kamarádsky a familiérně laděných dopisů také vyplývá, že byli dobrými přáteli, patrně proto také Herčík zaslal kopii počáteční části rukopisu právě jemu. L. Brož se o

---

⁴ Luděk Brož (1922–2003) byl evangelický teolog, novinář, editor, překladatel, duchovní Českobratrské církve evangelické, profesor a děkan Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze.

⁵ V záhlaví dopisů je nadepsáno *Communio Viatorum*, pisatel se podepisuje jako Luděk, proto lze logicky usoudit, že se jedná o výše zmíněnou osobu. PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, obálka H – Snaha o zveřejnění pamětí V. H., dopisy.

návrhu na vydání vyjadřuje takto: „*Jsem totiž toho názoru, že by to KJ⁶ mohly s chutí schlamstnout právě ve výročí osvobození, jako vítaný dokument evangelické účasti na tom všem dramatickém dění válečných let: NICMÉNĚ /a ačkoliv sám jsem to přečetl v jednom tahu s jedním kafem po obědě a v některých partiích se mi to páčilo ultra modum/ (...) Myslím si také, že text – ne snad jen pro výročí a pro čtenářskou zábavu – má svůj význam i jako dokument: pro to by Amedeo mohl mít veliké porozumění. Pokud moje paměť sahá, neexistuje nic podobného – o bohoslovci ve víru války, dokonce v R.A.F. – mimochodem ta Tvoje skvadrona je asi letka ne? – a velká řada těch teologických a politických drobných postřehů představuje kolorit, s jakým se člověk hned tak neseťká.*“⁷

V dopise pak podává návrhy na některé změny, které by měly být učiněny, a podotýká, že v Kostnických jiskrách již dávno není redaktorem, a má jistý vliv pouze skrze Amedea Molnára⁸. Na zredigování textu pak navrhuje místo sebe „povolanejšího“ B. B. Bašuse⁹, který se nakonec zadání nezhostil úplně nejlépe, jelikož v následujících psaních si na něj L. Brož ostře stěžuje. V září roku 1986, 19 měsíců od prvního dopisu, L. Brož sumarizuje veškeré svoje úsilí: „*Finále celého dramatu Tvého rukopisu vyznělo tak, že redakce KJ jej nepřijala. (...) ale učinil jsem několik posledních intervencí, které ovšem neuspěly. Že mne to mrzí velice, o tom Tě nemusím ujišťovat. Snad jsem v životě s nikým tak intenzívně a neúspěšně nekorespondoval o nějakém rukopisu, jako právě s Bašusem. Závěr korespondence s ním je ten, že tento milý bratr se dočista stáhl a nereaguje (leč v nejsušší stručnosti) i na oficiální přípisy (...) Je to věcně škoda, protože když nic jiného, šlo zde o kus historie českého bohosloví, která si publikaci zasloužila.*“¹⁰ Otázka, zdali B. B. Bašus nechtěl nebo nemohl splnit slíbený úkol, zůstává otevřena. Vzhledem k tomu, že se ho Brož nakonec pokusil „obejít“ a text i tak

---

⁶ Evangelický týdeník Kostnické jiskry.

⁷ PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, obálka H – Snaha o zveřejnění pamětí V. H., dopisy.

⁸ Amedeo Molnár (1923–1990) byl český teolog, vysokoškolský pedagog a historik.

⁹ Bedřich Blahoslav Bašus (1922–2004) byl farář Českobratrské církve evangelické, autor biblických studií, editor kalendářů a antologií protestantské poezie.

¹⁰ PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, obálka H – Snaha o zveřejnění pamětí V. H., dopisy.

nebyl přijat, můžeme se spíše klonit k názoru, že publikování bylo zabráněno vyššími orgány, ale o tom pochopitelně v dostupné korespondenci nemůže být řeč.

S jistotou nelze vlastně úplně určit, kdy Herčík své paměti sepsal. Alespoň K částečnému vymezení nám poslouží několik informací:

- paměti, které má autorka k dispozici, jsou napsány na volných listech, z jejichž druhé strany jsou různé materiály datované lety 1982-4,
- první část *Paměti* byla zaslána v únoru 1985

Ovšem to znamená, že *Paměti* v těchto letech mohly být pouze „přepsány“. Tudíž rozsah můžeme logicky vyvodit a ohraničit lety 1973 (což je nejzazší rok, o kterém se Herčík zmiňuje) a 1982. Zda byly paměti sepsány k účelu dalšího publikování či původně jen pro soukromou potřebu, nám není známo. Stejně tak z žádných dostupných archiválií nevyplývá, že by si Vladimír psal deníky již od mládí, či v období války a po ní. Je možné, že díky několika poznámkám k podobě memoárů (v prvním dopise od přítele Brože), Vl. Herčík přehodnotil současný styl psaní a sepsal „dílko“ *Branou jazyků do širého světa*. Posledním zmiňovaným rokem je zde r. 1987, tudíž je velmi pravděpodobné, že *Branou jazyků do širého světa* vzniklo později než *Paměti*.

1.3 Metodologie a cíle práce

Na základě mikrohistorické metody bude interpretována ucelená biografie Vladimíra Herčíka na pozadí hlavních historických událostí. Práce chronologicky rozpracuje různé etapy Herčíkova života, bude objasňovat, jak na sebe navazovaly, případně jak se prolínaly.

V této práci bohužel nemůže být v plném rozsahu uplatněna metoda orální historie, jelikož většina současníků a přátel V. H. již zemřela. Herčík, ač ženat, byl bezdětný a potomci Herčíkových sourozenců (Josefa, Lenky a Jitky) si připomínají pouze různé „epizodky“, které jsou zmíněny i v jeho spiscích. „Svědectví“ o svém životě tak může poskytnout pouze Herčík sám, případně některé z dalších uvedených pramenů. Zmíněný rozhovor s K. Vítkem doplňuje pouze různé nejasnosti ohledně Herčíkova úmrtí.

2 Dětství a vliv matky

„Rozhodující vliv na počátky mého náboženského života měla moje matka Marie, rozená Živněstková.“¹¹, začíná vyprávět svůj životní příběh Vladimír Herčík v první kapitole s názvem „Rodinné kořeny“. Vladimír Herčík se narodil 17. července 1917 v Činěvsi na Poděbradsku Marii a Josefu Herčíkovým. Jeho matka byla zarputilou evangeličkou, zrovna tak ovlivněná svou matkou a velenickým farářem Fialou¹² a Herčík hrdě poznamenává, že rodina „patří tedy k potomkům hrstky věrných evangelíků, kteří si tajně udrželi víru „Beránkovu“ po celou dobu náboženského pronásledování let 1624-1781, až do vyhlášení tolerančního patentu císařem Josefem II.“¹³.

Otec byl rolník katolického vyznání, ale do evangelické výchovy svých dětí nijak nezasahoval. Matka měla tedy ve výchově svých dětí hlavní slovo. Herčík sám o ní mluví s obdivem a úctou: „Maminčino evangelictví bylo mravně rigorosní. Byla nám dětem (byli jsme dva chlapci a dvě děvčata) neúnavnou laickou kazatelkou. Napomínala nás denně biblickými citáty vybranými většinou z Přísloví a Žalmů. (...) Příkladem a napomínáním snažila se v nás pěstovat a udržovat ctnosti, které pokládala za projev praktického křesťanství: pravdomluvnost, poctivost, skromnost, pracovitost. (...) Důraz na morální stránku křesťanství nebyl výlučným rysem matčiny křesťanské osobnosti. Ač přísná na sebe, dovedla být velmi shovívavá a laskavá k druhým. Rozdávala štědře potravinové přídělky nejen potulným žebrákům, kteří procházeli vesnicí, ale též potřebným osobám usdlým ve vesnici. Svým dětem neúnavně pomáhala, materiálně i morálně.“¹⁴ Matka a její evangelická výchova se tak pro Vladimíra stala vzorem, formovala jeho charakter a určila směr, jakým se v budoucnu ubíral.

V následujících letech měly na Vladimírův duchovní rozvoj vliv i další osobnosti z jeho okolí. Například farář velenického tolerančního kostela Fiala, kterého obdivoval

---

¹¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 1.

¹² V rodné Činěvsi se nacházel pouze kostel katolický, v nedalekých Velenicích kostel evangelický.

¹³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 1.

¹⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 1-2.

pro jeho řečnické schopnosti, či učitel náboženství na obecné škole v Činěvsi a současně bývalý ředitel velenické evangelické školy Dušánek.¹⁵

3 Středoškolská léta v Kolíně (1928–1936)

Od roku 1928 se stal jedenáctiletý Vladimír studentem reálného gymnázia v Kolíně. Kvůli úspoře prostředků žil u svého strýce J. Peřiny v nedaleké Velimi a do Kolína dojížděl denně vlakem. Jeho náboženský život ve Velimi obohacoval farář Řepa, který v něm „posiloval oddanost k evangelické víře“. Vladimír se stal plnohodnotným členem velimského sboru a účastnil se pravidelných schůzí Sdružení českobratrské mládeže (SČM). Toto sdružení se věnovalo rozvoji náboženství, vzdělávání, umění, ale i sportování, jak Herčík poznamenává: „*Sdružení rozvinulo i sportovní činnost, která přitahovala početnou složku evangelické mládeže. Hra v ping pong se stala skoro povinnou pro členy Sdružení a vedení prokázalo svou organizační schopnost výstavbou vlastního tenisového dvora.*“¹⁶

A právě díky tomuto sdružení, které pořádalo ve sborovém sále také veřejné přednášky, se seznámil se dvěma autoritami, jež ovlivnily Vladimírovo budoucí směřování zásadním způsobem. Jednalo se o vůdčí osobnosti československého protestantismu – a to o profesory Františka Žilku¹⁷ a J. L. Hromádku¹⁸: „*Byl jsem pln obdivu nad obsahem jejich přednášek: o postoji křesťana k současné hospodářské a duchovní krizi (1931/2), o vývoji moderní společnosti. Líbilo se mi rovněž to, že většinou mluvili bez poznámek. Tento řečnický výkon mi též imponoval u faráře Řepy, který přednášel všechna svá kázání z paměti.*“¹⁹ A jak později uvidíme, J. L. Hromádka

---

¹⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 3.

¹⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 3.

¹⁷ František Žilka (1871–1944) byl evangelický teolog a duchovní Českobratrské církve evangelické, překladatel, historik a vysokoškolský pedagog.

¹⁸ Josef Lukl Hromádka (1889–1969) byl významný protestantský filozof, teolog a vysokoškolský pedagog.

¹⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 3.

se nestal jen Vladimírovým vzorem, ale i přítelem a podporovatelem v těžkých životních chvílích a osudech.

Další duchovní, farář Novák, vyučující na kolínském gymnáziu hodiny náboženství, Vladimíra připravoval na konfirmaci, která proběhla na jaře roku 1932. Vladimír při konfirmační slavnosti přednesl Karafiátův text „Mým jediným potěšením...“²⁰. Na tuto vzpomínku byl Herčík očividně hrdý, jelikož o ní poznamenává: „*Moji rodiče, kteří přijeli z Činěvsi na konfirmační slavnost, byli dojati farářovými slovy o mých ‚velkých darech‘, což souviselo patrně s mým školním prospěchem*“.²¹ Od tohoto roku již Vladimír nebydlel u svého strýce ve Velimi, ale přímo v Kolíně. Jelikož na vyšším gymnáziu povinná výuka náboženských hodin nepokračovala, pořádal farář Novák jednou měsíčně na faře „neformální pohovory“ o náboženských tématech a aktualitách a také půjčoval posluchačům nově vydané náboženské knihy. Herčík byl zvláště upoután monografií Viktora Hájka *O Jednotě bratrské*.²²

Na zmíněném faráři (stejně tak jako u předešlých a také u Hromádky s Žilkou) oceňoval jeho kázání z paměti. Díky němu navštěvoval schůze kolínského Sdružení českobratrské mládeže a dokonce se v letech 1934–1936 stal jeho předsedou: „*V této funkci jsem cítil odpovědnost za plnění cílů SČM, tj. uplatňování křesťanského přesvědčení v praktickém životě. Pokládal jsem za svou povinnost pomáhat druhým, uskutečňování téhož ideálu. Křesťanství v té době mi splývalo do velké míry s ‚evangelickou etikou‘*“.²³

---

²⁰ Katechismus Jana Karafiáta, českobratrského evangelického faráře.

²¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 4.

²² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 4.

²³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 4.

3.1 „Duchovní vůdci“ TGM a E. Rádl

Během svých školních let objevil Vladimír své, jak je sám nazval, „duchovní vůdce“. Jednalo se o T. G. Masaryka a Emanuela Rádla²⁴, jejichž díla začal číst kolem svého patnáctého roku.

Na Masarykovi obdivoval především jeho „důraz na náboženství s živou etickou náplní“ a jeho spisy *Česká otázka*, *Moderní člověk a náboženství* a *Světová revoluce* „zapůsobily mimořádně silně, nejen na jeho mysl, ale i na srdce a vůli“²⁵. Jeho obdiv k Masarykovi vyjadřoval především v projevech v SČM, ale také v diskuzích se spolužáky. Jelikož Herčík zastával také dobrovolnou pomocnou funkci v kolínské městské knihovně, začal se zabývat, krom článků prof. Hromádky, také články a knihy Emanuela Rádla: „*Rádl byl po TGM můj druhý životní objev. Jeho vřelý poměr ke křesťanství, nerevoluční a statečný postoj k současným politickým a kulturním problémům, loyální, ale neservilní poměr k TGM, mne nadchly natolik, že se mi Rádl, pokračovatel TGM, stal druhým duchovním vůdcem.*“²⁶

Oba dva „velikány“ dokonce Herčík viděl na vlastní oči. Prvního z nich při prezidentském projevu na Hradčanech v rámci Vsesokolského sletu v roce 1932. Vzpomínka na Masaryka se mu vryla do paměti jako na „přímou postavu 82 letého starce s pevným hlasem, který byl slyšet bez amplifikace“. E. Rádla spatřil na celostátní konferenci SČM ve Valašském Meziříčí v roce 1935.²⁷

Vlastními slovy shrnuje celkový vliv myslitelů na svou osobu: „*TGM a Rádl mne svými spisy probudili k intenzivnějšímu duchovnímu životu. Křesťanství, jehož obsah jsem loyálně přejímal v duchu rodinné a školní výchovy jako člen církve a křesťanských spolků, stávalo se mi živým a inspirujícím poselstvím pod vlivem podnětných myšlenek a veřejné činnosti těchto dvou osobností. Četba jejich článků a knih mi byla vždy sváteční, ba zbožnou zkušeností.*“²⁸ Nejvíce ho na „rádlovsko-hromádkovské“ ideologii poutal

---

²⁴ Emanuel Rádl (1873–1942) byl významný český biolog a filozof.

²⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 5.

²⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 5.

²⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 6.

²⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 5–6.

„hrdinský ideál křesťana, který bojuje i před odpor a nepochopení současníků, ve jménu křesťanské pravdy, o níž je přesvědčen“.²⁹ Společně s ideály získanými v rodné vsi, právě tyto osoby a jejich myšlenky měly největší podíl na Vladimírově rozhodování o budoucím životě.

3.2 Záliba ve studiu jazyků

Vladimír ale kromě náboženských ideálů získával i názory o důležitosti cizích jazyků: „Vedle okouzlení, které mu přinášela zkušenost nových krajin, pociťoval středoškolák podvědomou přitažlivost cizích jazyků, jejichž studium se mu jevilo jako brána do světa mimo hranice vlasti. (...) Už tehdy chlapec podvědomě cítil, že znalost cizího jazyka umožňuje přiblížit se cizí zemi a jejím obyvatelům. Později byl přesvědčen, že studium každého nového jazyka je přípravou cest do zahraničí za poznáním nových zemí, nových přátel a kultur. Toto přesvědčení živilo sen mladíka, který toužil poznat svět.“³⁰

Už jako dítě si osvojil znalost ruské abecedy a několika slov, které se naučil na základě učebnice, které daroval otci jeho kamarád – ruský legionář. Na střední škole se pak mladík učil povinným jazykům němčině, francouzštině a latině, a stejnou pílí věnoval nepovinné italštině a ruštině. Aby toho nebylo málo, jako ctitel Masarykův s jeho důrazem na anglosaskou kulturu, se soukromě věnoval studiu angličtiny. Ta podle něj byla důležitá pro mezinárodní styky. Jazyk se učil podle německé učebnice a kvůli procvičování navázal písemnou korespondenci s mladým Angličanem. Pod taktovkou latináře, který byl rovněž řečtinářem, studoval Vladimír navíc řečtinu, o níž věděl, že tento zájem je spíše platonický, než aby mu přinesl nějaký praktický užitek.³¹

3.3 Závěrečná středoškolská léta

Ke konci středoškolského vzdělání přibývaly Vladimírovy mimoškolské aktivity. Do měsíčníku mladé českobratrské generace *Bratrstvo* přispíval články a recenzemi.

---

²⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 8–9.

³⁰ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Přitažlivost cizích jazyků, s. 3.

³¹ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Přitažlivost cizích jazyků, s. 3–4.

Díky časopisu *Křesťanská revue* se obeznámil s programem Akademické YMCA (tedy Křesťanského sdružení mladých mužů) a také se stal jejím členem. V červenci roku 1936 se zúčastnil její první výroční konference v Ivančicích na Moravě, ze které si odnesl plno zážitků: „Zajímavé přednášky (Prof. Macek, J. B. Čapek, J. L. Hromádka), neformální diskuse, které doznívaly v soukromých rozhovorech, kamarádství na volley-ballovém hřišti a kolem táborového ohně – to byly zkušenosti, které mi otvíraly nové myšlenkové i lidské obzory.“³²

Na tomto příkladu jde vidět mimo jiné propojenost osob a organizací, které byly Herčíkovi blízké: organizace Akademická YMCA byla založena v roce 1919 z iniciativy T. G. Masaryka, členem jejího výboru byl zpočátku i E. Rádl. Od r. 1927 vydávala zmíněný časopis *Křesťanská revue*, jenž založili E. Rádl a J. L. Hromádka, a v roce 1929 se stal jejím redaktorem Jaroslav Šimsa³³, též tajemník YMCA. A právě kolem těchto institucí se vytváří i jakési „podhoubí“ velkých protestantských osobností.

3.4 Maturita

Není překvapením, že cílevědomý a inteligentní student získal na maturitním vysvědčení z 15 povinných a dalších 4 nepovinných předmětů hodnocení „velmi dobře“ a tak zkoušku dospělosti vykonal s vyznamenáním. Že student kladl důraz hlavně na cizí jazyky, dokládá fakt, že k povinné zkoušce z němčiny, latiny a francouzštiny, si Vladimír přidal nepovinnou italštinu a ruštinu, a k tomu vykonal doplňující zkoušku z jazyka řeckého.³⁴

---

³² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 7.

³³ Jaroslav Šimsa (1900–1945) byl český filozof a publicista, student E. Rádla a J. L. Hromádky, sekretářem Akademické YMCA a redaktorem jejich listů *Křesťanské revue*.

³⁴ Archiv autorky, Vladimír Herčík – vysvědčení dospělosti, Státní československé reálné gymnasium v Kolíně, opis ze dne 30. září 1936.

4 Vysokoškolské studium v Praze (1936–1938)

4.1 Volba studia

V posledních středoškolských letech vyvstala také pro Vladimíra otázka oboru, kterým se chce v budoucnu zabývat. Díky čtení Masarykových a Rádlových knih se nabízelo studium filozofie, o níž byl také přesvědčen, že je „královnou věd“. Nicméně se u něj vyskytovaly jisté pochybnosti kvůli perspektivnosti do budoucnosti. Vzhledem k jazykové průpravě se též nabízelo studium moderních jazyků, ty ale „pokládal spíš za prostředek než za obsah a cíl vyššího studia“. Sám Vladimír došel k závěru, že při rozhodnutí o jeho budoucím studiu musí vzít v potaz dva následující body:

- a) „správné rozhodnutí má zvolit obor, který je sto probudit a udržet v dotyčné osobě silný a celoživotní zájem, bez ohledu na materiální výhody“
- b) “zvolený obor musí být intelektuálně a eticky na nejvyšší úrovni ve srovnání s příbuznými obory. Tento požadavek je ovlivněn studentskou ctižádostí podporovanou trvalými úspěchy na střední škole. Dlouholetý „Primus“ se nemůže spokojit s ledajakým univerzitním studiem.“³⁵

Pod vlivem uvedených podmínek a pod lákavou představou, že bude patřit ke členům společenství, které „v duchu jmenovaných vůdců tlumočí křesťanské poselství současníkům“, se nechal již před maturitou zapsat na Husovu evangelickou bohosloveckou fakultu. Vladimírova idea byla taková, že několik let bude vykonávat farářské povolání, které mu posléze dovolí pokračovat v dalších studiích a akademické dráze, což považoval za hlavní životní cíl. Toto vše podnikl i přes zklamání otce, jenž doufal ve vyšší cíle nadaného syna, a trochu ve Vladimírovi podněcoval jisté pochyby: *„Já sám jsem měl trochu komplex před skromnou církevní kariérou. Ale jistý okruh idealistického masochismu mne utvrzoval v přesvědčení, že skromná existence ve službě Pravdy je cennější – a vznešenější – než společensky úspěšné postavení.“*³⁶

---

³⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 7–8.

³⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 9.

Jelikož byl Vladimír rozhodnut pro akademickou kariéru, dal se současně zapsat na Filozofickou fakultu – tu sice, jak sám tvrdí, považoval za užitečnou pro studijní dráhu, nicméně zápisem na tuto fakultu si zajistil ubytování na Hlávkově koleji v Praze, kterou získal díky svému vynikajícímu vysvědčení. Krom toho se nechal zapsat do dvouletého knihovnického kurzu, pro případ, že by chtěl v budoucnu získat knihovnické místo – opět povolání, které by mu dovolilo věnovat se dalšímu studiu.³⁷

Na počátku akademického roku 1936 tedy před námi stojí student dvou fakult, posluchač knihovnického kursu a obdivovatel E. Rádla, který měl zájem navštěvovat jeho přednášky na Přírodovědecké fakultě (což se mu ovšem nepodařilo, jelikož Rádl v té době pro nemoc nepřednášel). Dle svých slov se stal “neviditelným“ studentem na Bohoslovecké fakultě a zanedbával její přednášky až do Vánoc roku 1936. V tomto vidíme jistou rozpolcenost talentovaného studenta, jenž žil v jakési nestálosti: „Uvědomoval jsem si, že břímě, které jsem si sám uložil, je nad mé síly a že je založeno na myšlenkovém zmatku, který jsem nedokázal zvládnout jasnou volbou svého budoucího povolání.“³⁸

4.2 Na bohoslovecké fakultě

Po tříměsíční absenci se Vladimír definitivně rozhodl pro Bohosloveckou fakultu a opustil Fakultu filozofickou i knihovnický kurz. Důsledkem toho bylo nejen stěhování do Husova domu – internátu fakulty, ale i nutnost „dohnat“ zmeškané přednášky. Podařilo se mu to díky kamarádovi z kolínského gymnázia Josefu Hlaváčovi³⁹, jenž mu poskytl potřebné materiály ke zkouškám a kolokviím, které následně úspěšně absolvoval.⁴⁰

Během studia na této fakultě navštěvoval nedělní bohoslužby různých pražských sborů, které mu poskytovaly přehled o profesionálních stránkách kázání. Také se „blíže“ seznámil s J. L. Hromádkou, který na fakultě vyučoval: „K J. L. H. jsem měl

---

³⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 10.

³⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 10.

³⁹ Josef Hlaváč (1917–1989) byl evangelický kazatel, od roku 1962 náměstek synodního seniora Církve československé evangelické v Praze.

⁴⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 11.

obdiv ze styků v Akademické YMCE, ale jeho kázání se mi zdála neurovnaná, přes působivost dialektického podání. (...) Hromádka mi imponoval, jako mnohým jiným, nejen myšlenkovou podnětností, ale též přitažlivým fyzickým zjevem a elegancí (mezi kolegy se hovořilo o jeho vynikajícím krejčím).⁴¹

Další osobností fakulty, která Vladimíra zaujala a fascinovala, byl Slavomil Daněk⁴²: „Osobnost Slavomila Daňka působila dojmem geniálního podivína. Poslouchal jsem s obdivem jeho nesrozumitelné výklady oplývající výrazy originálního ražení a sdílel reputaci, které se těšila u studentů jeho vědecká činnost v oblasti Starého Zákona provozovaná výlučně v nočních hodinách.“⁴³ Kromě Hromádky a Daňka, připomíná další profesory školy F. Žilku, F. M. Bartoše či F. Linharta, kteří ho myšlenkově posunuli dále od Hromádky k liberální orientaci – to vše pod vlivem Žilkova učení o novozákonní době a Linhartově výuce o křesťanském socialismu. Bartošův seminář historie ho zaujal hlavně díky zapojování do živých diskuzí o osobnostech protestantismu.⁴⁴

4.3 Mimoškolské aktivity

Vladimírův život se však „netočil“ jen kolem studia teologie. Stal se také pravidelným návštěvníkem divadla a „prožíval bez teologických zábrán např. romantiku her Šrámkova ‚Měsíce nad řekou‘ a Puškinova ‚Evžena Oněgina‘. Bezostyšně jsem se přiznal k romantickému titanismu tím, že jsem nad svým pracovním stolem vyvěsil texty Kiplingova ‚Když‘⁴⁵.“⁴⁶ Zmínka o těchto autorech dokládá jeho obdiv k romantismu, který jako byl předzvěstí Vladimírova budoucího putování po světě.

---

⁴¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 12.

⁴² Slavomil Ctibor Daněk (1885–1946) byl evangelický duchovní, teolog a vysokoškolský pedagog.

⁴³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 12.

⁴⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 12.

⁴⁵ Báseň *Když* (anglicky *If*) od Rudyarda Kiplinga byla napsána v roce 1895. Kipling v ní vystihl obraz a ideál mužných vlastností a požadavky na statečného člověka v životním zápase v přemáhání každodenních všelidských problémů.

⁴⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 13.

Nezanedbával ani působení v Akademické YMCA, v níž byl členem od gymnaziálních let. Navštěvoval pobožnosti, někdy vedené Jaroslavem Šimsou, a přednášky a diskuze v její budově Na Poříčí. Zúčastnil se též dvou pořádaných konferencí – v roce 1937 v Báňské Bystrici a v roce 1938 v Obříství: *„Konference v Obříství (1938) byla poslední svého druhu před mnichovskou katastrofou. Katolický historik E. Winter, profesor pražské německé university nás utvrzoval v přesvědčení, že soužití Němců s Čechy je nejen možné, ale že skutečně existovalo a existuje v mnoha oblastech a situacích. Synovec Presidenta Wilsona, host ze Spojených Států, tlumočil morální podporu ‚svobodného světa‘ československému národu v jeho odporu proti hitlerismu. Cítil jsem s ostatními účastníky konference, že tento odpor je křesťanskou povinností chránit své bližní před fyzickým a mravním nebezpečím, které představoval nacismus.“*⁴⁷ Konference YMCA v Obříství v červenci 1938, jak svědčí Herčík, byla ve znamení obav z nacistické ideologie a hledání východisek vyhrocujícího se konfliktu.

Krom těchto aktivit se Vladimír stal přispěvatelem do evangelického týdeníku *Kostnické jiskry*, kam psal krátké komentáře a polemiky k vyšlým článkům (např. k Hromádkovým či Čapkovým) a napsal článek o zmíněné konferenci v Obříství. Též publikoval recenze filmů v časopise pro evangelickou mládež *Bratrstvo*.⁴⁸

4.4 Před Mnichovem

Měsíce červenec až září roku 1938 byly pro studenta Vladimíra v duchu přípravy na první státnici. Jak již bylo avizováno, už konference v Obříství se zabývala dramatickými událostmi a vzrůstajícím napětím, které v Evropě panovalo. Konec září a mnichovské události byly důležitým mezníkem pro mladého studenta: *„Prožíval jsem tyto události velmi intenzivně nejen jako národní krizi, ale též jako mravní povinnost křesťana odporovat důsledně nacistickému systému. Byl jsem rozhodnut vstoupit dobrovolně do armády po složení zkoušky.“*⁴⁹

---

⁴⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 7.

⁴⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 13.

⁴⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 14.

Závěrečné zkoušky i přes napětí a nesoustředění při přípravě absolvoval s výborným prospěchem a skromně podotýká, že zkoušející profesor ho vyhodnotil jako nejlepšího v překladu z hebrejštiny. Je dobré podotknout, že se jedná o další studovanou řeč jazykově nadaného studenta. Rozhodnutí vstoupit do armády ovšem muselo ustoupit, jelikož byl Herčík spolu s dalším studentem vybrán jako stipendista Teologické fakulty Univerzity ve Štrasburku.⁵⁰

„Přes bolestné zklamání, které způsobila Francie naší zemi svou zradou v Mnichově, profrancouzská nálada, která poznamenala má středoškolská léta, živý zájem o francouzský jazyk, který mne nepřestával provázet po maturitě, utvrzovaly mé sympatie pro Francii a podněcovaly mé sny o mém příštím pobytu v zemi jedinečné historie a kultury západní Evropy.“⁵¹ Jde vidět, že ani „mnichovská zrada“, o níž Herčík hovoří, ho nepoznamenala natolik, aby se vzdal pobytu v zemi, kterou léta obdivoval.

5 Ve Francii (1938–1941)

5.1 Stipendistou Štrasburské univerzity

Na internátu fakulty ve Štrasburku zv. „Stift“ sdílel Vladimír pokoj se svým českým kolegou. V této instituci obdivoval krásnou knihovnu a prostornou jídelnu, a také si cenil stezky do gotického kostela sv. Tomáše, kde se odehrávaly ranní pobožnosti. Přesto se velmi detailně rozepisuje o rozdílech mezi dvěma fakultami, které navštěvoval: *„Atmosféra na fakultě se mi zdála ‚laická‘ ve srovnání s mírně poetistickým ovzduším Husovy fakulty. Přednášky udržovaly akademický styl, bez valné snahy o duchovní rozměr. Výjimkou byl děkan Strohl⁵², jehož výklady o náboženském vývoji Lutherově (napsal o něm několik knih) byly často spíše kázáními než*

---

⁵⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 14.

⁵¹ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Mezi Francouzi, s. 5–6.

⁵² Henri Adolphe Strohl (1874–1959) byl historik, teolog a profesor na štrasburské teologické fakultě.

akademickými přednáškami. Anekdoty a občasné humorné poznámky profesorů byly pokládány za samozřejmost. ⁵³

V tomto prostředí se Vladimír rychle adaptoval a začal se angažovat ve Sdružení křesťanských studentů při Štrasburské univerzitě, jež bylo zapojeno do Světové federace křesťanských studentů (FÉDÉ)⁵⁴. Jeho součástí byla i československá Akademická YMCA, což Vladimírovi umožňovalo rychle se zapojovat do činnosti federace a mohl se zúčastnit výroční schůze koncem února 1939 v Montpellier, kde se seznámil s několika vůdčími osobnostmi této organizace – André Dumasem, Jeanem Boscem či Georgem Casalisem. Tato cesta v něm ale nezanechala jen dojmy z akademického prostředí: *„Odjížděli jsme večer vlakem ze Štrasburku uprostřed sněhu a ledu a ráno jsme viděli z vlaku kvetoucí mandloně a cítili teplé jižní Slunce. Tento první přímý styk s Jihem na mne silně zapůsobil. Na konferenci mne zaujaly nejen živé diskuse mezi francouzskými studenty, ale také jejich veselost, družnost a písně z různých francouzských krajín, které zaznívaly často v jídelně a noclehárně.* ⁵⁵

K otázce Mnichovského diktátu je ještě dobré poznamenat, že Herčík se ve Štrasburku (centru Alsaska) setkával s nepochopením mnohých alsaských kolegů-studentů pro situaci v Československu. Celý jejich postoj shrnuje Herčík velmi výstižně: *„Vinili naši zemi, že způsobila nebezpečné válečné napětí v době Mnichova, které ohrožovalo bezpečnost Francie. Dozvěděl jsem se, že někteří studenti teologie přijali pozvání nacistické organizace Hitlerjugend a strávili prázdniny v Říši. Mladí Alsané se pokládali za jazykovou a kulturní menšinu utiskovanou francouzskou administrativou. Netajili se sympatiemi k Hitlerovi, jako obránci německých menšin mimo hranice Říše.* ⁵⁶ Odlišuje pak od sebe tzv. rodilé Alsanany a Francouze, usazené ve Štrasburku po první světové válce (při návratu Alsaska Francii). Francouze považuje

---

⁵³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 15.

⁵⁴ La Fédération des étudiants chrétiens.

⁵⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 17.

⁵⁶ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Mezi Francouzi, s. 6.

výlučně za sympatizanty Československa, kteří „jednohlasně odsuzovali anglo-francouzskou kapitulaci před Hitlerem v Mnichově“.⁵⁷

Taktéž je velmi zajímavé, jak hodnotí Herčík poválečnou situaci a postoj lidí k Němcům: „*Během ročního pobytu v osvobozeném Československu nebyla příležitost mluvit nebo číst německy. Byla to doba, kdy – nejen u nás – byl všeobecně přijímán ‚amalgám‘ mezi odůvodněným odporem k nacistickým zločinům a paušálním odsuzováním jednotlivých Němců, jejich jazyka a kultury. Nelidský odsun německy mluvícího obyvatelstva byl obhajován nedotknutelnými politickými argumenty a etické a humanistické úvahy byly utlumovány pseudovlasteneckou hysterií.*“⁵⁸ Jde vidět, že Herčík uplatňoval ve svých názorech spíše lidské hledisko a ne všeobecně přijímaný princip kolektivní viny.

Každopádně ještě ve Štrasburku Vladimíra zastihla druhá zásadní „pohroma“ československých dějin, jak o ní píše: „*15. března 1939 jsme prožívali s kolegou Voborníkem tragický konec Československé republiky, obsazené hitlerovskou armádou. Byl jsem přesvědčen, že dříve nebo později vypukne válka, a učinil jsem rozhodnutí, že se nevrátím do vlasti, ale budu pokračovat ve studiích ve Štrasburku.*“⁵⁹ Díky stipendiu mohl ukončit závěrečné zkoušky a na československém konzulátu, který vedl doktor Josef Lavička, se přihlásil do „budoucí“ československé armády v zahraničí.

Jistý anglický přítel českého původu, který byl členem britského studentského hnutí (SCM)⁶⁰, Vladimírovi zajistil čtrnáctidenní pobyt v křesťanském studentském táboře v Bangoru v severním Walesu⁶¹ v červenci 1939. Z Londýna přes Swanwick ho

---

⁵⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 15.

⁵⁸ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Němčina – světový jazyk na dosah ruky, s. 12.

⁵⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 18.

⁶⁰ Stejně jako Akademická YMCA bylo SCM (Student Christian Movement), složkou světové FÉDÉ.

⁶¹ Herčík v *Pamětech* uvádí město „Bognor“, ale s jistotou se spletl, jelikož tvrdí, že cestoval 400 km do severního Walesu. Rovněž místa jako Bangor a město Swanwick jsou spojené s konáním táborů a konferencí SCM. Viz. *Records of the Student Christian Movement* [online dokument]. University of Birmingham, 2001. [cit. 17. 5. 2015]. Dostupné z: <http://calmview.bham.ac.uk/GetDocument.ashx?db-Catalog&fname=Student+Christian+Movement+1.pdf>

vezl automobilem generální sekretář SCM William Greer⁶² a dle popisu byl z čtyřsetkilometrové cesty po Británii naprosto unesen: „*První návštěva Anglie mne nadobro okouzila: zvláštním půvabem krajiny – mírné pahorky, prostorné zelené louky se starými stromy; čistota a úprava měst a městeček, silnic a jednotných domů se mi zdála nad úroveň toho, co jsem poznal ve Francii.*“⁶³

Následovně se zúčastnil mezinárodního shromáždění Křesťanské mládeže s heslem „Christus Victor“ v Amsterdamu, kde se setkala asi 1500 mladých lidí různých národností, aby diskutovalo o poslání křesťanství.⁶⁴

„*Více než ve Štrasburku jsem si uvědomoval mezinárodní rozměr křesťanství, který vytváří skoro automaticky spontánní pocit solidarity mezi lidmi různých národností, kteří se setkávají poprvé.*“⁶⁵ A touto solidaritou myslel i chování k jeho osobě, k možnosti studovat a cestovat do cizích zemí díky křesťanským uskupením.

5.2 Farářem v Besançonu

Besançon je město na východě Francie, mezi Dijonem a švýcarskou hranicí a Herčík zde vykonával téměř dva měsíce farářskou profesi. Do toho stotisícového města dorazil po návratu z Amsterdamu 15. srpna 1939.

Místo mu zajistil švýcarský přítel Roger Schütz⁶⁶, se kterým se Herčík spřátelil bezprostředně po jeho příchodu do Štrasburku. „Bratr Roger“ byl velice významnou osobou pro historii mnišství v druhé polovině 20. století, jelikož po válce založil mnišské společenství v Taizé, o kterém „snil“ a debatoval již na počátku přátelství s Herčíkem: „*(...) už tehdy byl pln ideí a plánů o protestantském ,mnišském řádu‘. Dost často jsme diskutovali a já se netajil výhradami. Roger navrhoval zavedení formální ,duchovní disciplíny‘, která podle jeho názoru chyběla v životě protestantských farářů.*

---

⁶² William Greer (1902–1972) byl generálním sekretářem SCM, ředitelem teologické fakulty v Cambridge, v roce 1947 se stal biskupem anglikánské církve.

⁶³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 19.

⁶⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 20.

⁶⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 19.

⁶⁶ Roger Schütz (neboli Bratr Roger, 1915–2005) byl zakladatelem mezinárodní ekumenické komunity v Taizé, jejíž základy položil již v roce 1940.

Každý farář by měl mít ‚directeur de conscience‘ – zároveň zpovědníka a duchovního rádce, který by byl sto mu pomáhat v duchovních a morálních obtížích. Myslím, že jsem tehdy nenaslouchal dost pozorně jeho výkladům, ale mám dojem, že jsem naslouchal trpělivěji než většina alsaských kolegů.“⁶⁷ Nutno poznamenat, že přátelství obou mužů pak trvalo po celý život.

Každopádně byl to právě Schutz, který nabídl příteli Vladimírovi místo vikáře u jeho strýce, faráře v Besançonu. Nepočítal ovšem s tím, že po jeho příjezdu na místo, bude již farář mobilizován jako vojenský duchovní a Herčík se tak „musel“ poprvé ujmout zodpovědnosti farářského povolání a s ním spojených povinností plnit kázání, křty, pohřby, sňatky i pastorační návštěvy: *„Prožíval jsem období duševní pohody a tvořivosti, díky které jsem s nebývalou lehkostí zdolával nové situace a úkoly. Moje kázání se soustředovala na malý počet thesí, které jsem ilustroval biblicky i jinak a jasně rekapituloval na závěr. Methoda se osvědčila, aspoň podle komentářů, které jsem slyšel od některých členů sboru.*“⁶⁸

Úsměvná je také příhoda o první vykonané svatbě, na kterou si uchoval vzpomínku: *„Pamětihodná byla zkušenost první – a jediné – svatby, kterou mi bylo dáno vykonat. Sympatická, velmi mladá dvojice přišla nejdřív ‚na pohovor‘ s farářem. Poněvadž jsme, všichni tři, byli zhruba stejného věku, (mně bylo 22) rozhovor mezi námi se pozvolna dostával do kamarádské roviny. S dojemnou pokorou říká snoubenec: Pane faráři, musíte být s námi shovívavý ‚děláme to poprvé‘. Nato já: ‚Neomlouvejte se, já také vykonávám s Vámi svůj první svatební obřad.*“⁶⁹

V Besançonu prožil vyhlášení druhé světové války 3. září 1939 Velké Británie a Francie Německu a k této události také pronesl kázání. Nicméně i přes naléhání a přesvědčování místních se rozhodl město opustit, jelikož cítil výčitky svědomí, že žije v podstatě pohodlně, zatímco mladí lidé jeho věku vstupují do armády: *„(...) já byl přesvědčen, že místo mladého Čechoslováka v zahraničí je u vojenské jednotky.*“⁷⁰

---

⁶⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 20–21.

⁶⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 22.

⁶⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 23.

⁷⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 24.

S tímto opustil 30. září Besançon a zamířil k Paříži, kde probíhal nábor do československé armády v zahraničí. Tuto zprávu se dozvěděl od Blahoslava Hrubého⁷¹, který v té době působil v Paříži jako farář československého protestantského sboru. „Blaho“, jak ho kamarádsky v *Pamětech* nazývá, byl i v dalších osudech Vladimírovým společníkem a druhem.

5.3 Působení v Paříži – Československá evangelická misie a bohoslovecká fakulta

Jižní Francie a městečko Agde, kde se začala formovat československá jednotka hned po vyhlášení války, se mělo stát Herčíkovým budoucím stanovištěm. V Paříži, ovšem po důkladném zvažování a zkonstatování, že by zatím nemohl přispět k válečnému úsilí, raději přijal návrh od Hrubého na spolupráci s Československou evangelickou Unií.

Československý velvyslanec v Paříži Štefan Osuský, původně slovenský luterán, inicioval (spolu se slovenskou luterskou církví) vznik Československé evangelické mise ve Francii již dva roky před vypuknutím války. Jejím cílem bylo sjednocovat a přispívat duchovnímu životu slovenských luteránů v Paříži a v několika oblastech mimo ni (hlavně na severozápadě – např. Nantes, Gisors). V tomto středisku pak působili dva faráři – již zmíněný Blahoslav Hrubý a Alexander Šímovec:

„Od r. 1937 byl farářem mise slovenský luterán Alexander Šímovec. Blaho Hrubý, který byl usedlý v Paříži řadu let jako sekretář mezinárodního mírového hnutí „Rassemblement Universel pour la Paix“ se dohodl se Šímovcem, že činnost Misie bude rozšířena na krajany všech nekatolických vyznání a na nové úkoly vyplývající z válečné situace. Stal se druhým farářem Misie a jeho dynamická osobnost a znalost pařížského prostředí byly užitečným přínosem. Přesvědčil mne snadno, abych se zapojil do činnosti Misie.“⁷²

---

⁷¹ Blahoslav Hrubý (1911–1990) byl evangelický duchovní, za války sloužil v americké zpravodajské službě a po roce 1948 se v exilu stal významným bojovníkem proti komunistickému režimu.

⁷² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 25.

Další z činností, které podnítl Blaho Hrubý, byla podpora československým demobilizovaným interbrigadistům, tzv. „Španělákům“, jenž byli po vítězství generála Franka v roce 1938 soustředováni v jižní Francii do táborů Vernet, Argèles a Saint Cyprien. Pomoc se tak rozšířila i na okruh krajanů, který nespadal pod evangelickou víru, což Herčík zdůvodňuje jako povinnost a nutnost: „Českoslovenští příslušníci bývalé Brigády byli převážně komunisti a francouzská vláda pod předsednictvím Daladiera se k nim nechovala přátelsky. V Misii jsme byli přesvědčeni, že je naší povinností těmto krajanům v nouzi pomáhat v mezích našich možností: zásilkami peněz, balíčků a udržováním korespondence. Mým úkolem bylo odpovídat na četné dopisy, které nám docházely z táborů a podle možnosti vyřizovat žádosti a přání v nich obsažené.“⁷³

B. Hrubý „měl schopnost vymýšlet stále nové plány a pracovní úkoly a věnovat pozornost současně mnoha různým záležitostem“, jak o něm tvrdí Herčík. Jedním z nich bylo například, že díky němu do československého rozhlasového vysílání z Paříže byly začleněny zprávy o náboženských aktualitách.⁷⁴

Kromě zmíněných duchovních se účastnil aktivit misie i Dr. Milíč Čapek⁷⁵. Ten s ní nespolečně pracoval hned od jejího zrodu, nýbrž se k ní připojil těsně před vypuknutím války, kdy začal vydávat cyklostylované texty *La démocratie tchécoslovaque: „Tato nepravdělná publikace určená francouzským novinářům, přinášela historické texty a úvahy o kulturním a politickém poslání Československa v Evropě.“*⁷⁶

Do působení misie zasahovaly ale i zahraniční osobnosti. Poskytovaly jí jistou „morální podporu“ a také „patronage“, jak ji nazývá Herčík. Jednalo se o francouzské faráře Marca Boegnera a H. Bouryho či o francouzského generála Fauchera. Zásadní

---

⁷³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 27.

⁷⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 27.

⁷⁵ Milíč Čapek (1909–1997) byl československý filozof a fyzik, po druhé světové válce trvale usazený v USA.

⁷⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 26.

roli zde hrál i Američan Dr. Donald Lowrie⁷⁷, bývalý ředitel pražské YMCA a ředitel americké koleje v Paříži.⁷⁸

Působení v misii ale nebylo jedinou Herčíkovou aktivitou. Na Hrubého radu zkontaktoval Slovanský ústav v Paříži, který vedl slavista profesor André Mazon. Zde požádal o stipendium, aby mohl dokončit svá teologická studia na pařížské bohoslovecké fakultě – Faculté libre de Théologie protestante.

Stipendium mu bylo přiděleno a tak byl zapsán do čtvrtého a zároveň závěrečného ročníku pařížského bohosloví na Faculté libre de théologie protestante. Vzhledem k tomu, že se stravoval a bydlel na internátě fakulty, zbývala mu velká část peněz ze stipendia, kterou pravidelně přispíval do pokladnice evangelické Misie. Herčík popisuje atmosféru pařížské univerzity jako méně familiérní než ve Štrasburku. Zmiňuje některé odborníky jako historika Gérarda Monniera, který dokonce zval své studenty k sobě na pohoštění, a dále teology Adolpha Lodse, Maurice Goguela či Augusta Lecerfa. Do těchto velkých vědeckých kapacit dle něj patřil i učitel praktické teologie Pierre Lestringant, jehož přednášky považuje za nejprínosnější v jeho studiu: *„V semináři praktické teologie u prof. Lestringanta, kde jsme přednášeli ‚zkušební kázání‘, jsem si uvědomoval, že v mnoha případech, za theologickou relativitou, někdy až cynickou, se skrývají solidní základy tradiční křesťanské zbožnosti. Lestringant byl příkladem francouzského theologa, který dovedl uplatňovat ostrý intelekt a pronikavou znalost lidských vztahů v theologické analýze, jejímž těžištěm byla živá biblická víra. Jeho přednášky a semináře se mi zdály nejcenějším náboženským přínosem, který poskytovala svým studentům la Faculté libre. Jeho kladný rozbor mého ‚zkušebního‘ kázání mi byl velkým povzbuzením.“*⁷⁹

---

⁷⁷ Donald Lowrie (1889–1974) byl jedním z hlavních činitelů světové organizace YMCA. Podstatnou část života zasvětil pomoci zajatcům, uprchlíkům a dalším lidem v nouzi a během 2. světové války organizoval pomoc převážně pro Československé občany. Byl také osobním přítelem rodiny TGM. Viz. FIŠERA, Josef; FIŠEROVÁ, Eugénie. *Vzpomínky, svědectví a naděje*. Vyd. 1. Praha: V ráji, 2002, s. 90.

⁷⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 25 (I).

⁷⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 28–29.

5.4 Útěk z Paříže na kole

„Od 10. května německá ‚blesková‘ ofensiva pronikala neodolatelně severní Francií a počátkem června se začalo pochybovat o bezpečnosti Paříže.“, jak Herčík zdůvodňuje rozhodnutí fakulty umožnit studentům vykonat závěrečné zkoušky již koncem května, namísto obvyklých červnových termínů. 11. června již měl splněny zkoušky ze Starého a Nového zákona, z filozofie a z praktické teologie profesora Lestringanta. Na poslední zkoušku z dogmatiky již nezbyl čas, jelikož 13. červen bylo nejzazší datum pro evakuaci z Paříže před neodvratitelným obsazením města německými vojsky. Jako prostředek pro útěk si Herčík s přáteli Šimovcem, Hrubým a Rohárem, slovenským luteránem usedlým v Paříži, zvolili kola. Znáмым z Paříže, manželům Dubinovým, které Herčík nazývá „laickými sloupy Misie“, svěřili důležitá zavazadla a dokumenty do osobního automobilu.⁸⁰ Německá armáda vstoupila do Paříže hned následující den 14. června a z otevřeného města se stalo město okupované.

V této chvíli nastává Vladimírův netradiční útěk před nacistickým nebezpečím. Zmíněné kolo jako dopravní prostředek se nakonec osvědčilo jako nejlepší možné řešení, jelikož cesty na jih byly přeplněny obrovským množstvím uprchlíků, jak sám Herčík barvitě líčí: „V nepopsatelném zmatku davy uprchlíků nahromaděné na státní silnici vedoucí k Orleánské bráně se pokoušely prchat z Paříže směrem k jihu. Byli to nejen Francouzi, ale též Belgičani a Holanďani, kteří měli za sebou únavnou pouť severní Francií. Silnice byla zaplněna vozidly všeho druhu, od koňských povozů, přes auta a motocykly, po kola a trakaře naložené nádobím a prádlem. Vozidla porušovala nepřetržitě veškerá dopravní pravidla, což způsobovalo časté ‚embouteillages‘⁸¹. (...) Ve zmatku, který byl čím dál tím beznadějnější, ztratil jsem sám z dohledu své přátele cyklisty. Nebylo pomýšlení hledat je v davu podobném lávě, která se valila vpřed a nedovolovala cestu proti proudu. První noc jsem strávil, jako stovky uprchlíků kolem mne, pod širým nebem.“⁸²

---

⁸⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 29.

⁸¹ Z fr. „dopravní zácpa“.

⁸² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 29–30.

Během této cesty zažil Herčík několik náletů, jeden z nich, kterému se jen těsně vyhnul, ho vyčerpal natolik, že propadl jisté beznaději a fyzické únavě: „*Tato první a velmi otrěsná válečná zkušenost způsobila jisté ochabnutí mého ducha i těla. Našlapoval jsem na pedály kola pomaleji a začala mne hlodat pochybnost o smyslu dalšího putování. Horké slunce bilo nemilosrdně a davy uprchlíků za mnou a přede mnou byly pořád stejně husté. Z únavy a beznaděje usedl jsem na trávnik ve stínu topolové aleje a brzy jsem usnul a spal hodinu.*“ A právě tato hodina odpočinku mu nejspíše zachránila život, jelikož německá letadla bombardovala město Étampes, kterým dále vedla jeho cesta: „*Když jsem dorazil na náměstí Étampes, zažil jsem nový, tragičtější stupeň své ‚válečné zkušenosti‘. Unavení uprchlíci ze severu, s nejrůznějšími vozidly, vybrali si za místo přechodného oddechu úhledný park ve středu města. A tento park se stal cílem německé bombardovací letky. Po prvé v životě (a myslím naposledy) viděl jsem civilní oběti války: ženy a děti, bez viditelného zranění, odpočívající nehybně v prachu, ve stínu platanů. Napadlo mne, že bez neplánovaného spánku u silnice před Étampes bych byl velmi pravděpodobně skončil svou pozemskou pouť pod bombami v Étampes. Zásah Prozřetelnosti? Mezi Étampes a Orléansem jsem zažil několik bombardování. I když každý nový nálet ve mně vzbuzoval živočišnou úzkost před smrtí, opakovaný proces náletu a útěku od silnice vedl k jisté otrlosti.*“⁸³

Z Orléansu pak cesta pokračovala již ne na kole, ale vojenským transportem, ke kterému se přidal společně s dalšími civilisty. Vojenská přeprava měla tu výhodu, že měla přednost před ostatní dopravou a dráha pokračovala dále na jih po trase Châteauroux, Limoges až do Toulouse, kde vojenský transport končil. V Toulouse se Herčík jen náhodou potkal se přítelem Rohárem, kterého ztratil z dohledu již za Paříží. Oba pak zamířili vlakem do Pau poblíž Pyrenejí, kam se uchýlili k příteli doktoru Donaldu Lowriemu, a kde na ně čekali ostatní přátelé – Hrubý, Šimovec a Čapek.

Od útěku z Paříže zatím proběhlo několik zásadních politických událostí – francouzská vláda padla a do čela nové byl postaven maršál Philippe Pétain, který před německými vojsky 22. června kapituloval. Dva týdny strávili uprchlíci vyčkáváním na farmě Latapy nedaleko Pau než se dozvěděli o vzniku československého konzulátu

---

⁸³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 31–32.

v Marseille. Proto neváhali a rozhodli se tam vydat – Rohár s Čapkem si zvolili cestu vlakem, Herčík s Hrubým vyrazili opět na bicyklech. Herčík tuto riskantní cestu líčí velmi barvitě a není k ní třeba něco dodávat:

„Zvolili jsme nikoli nejkratší, ale asi nejkrásnější cestu Vysokými Pyrenejemi. Projížděli jsme nejvyššími průsmyky, kudy probíhala v mírových časech cyklistická závodní trať ‚Tour de France‘: Col du Tourmalet, Pic du Midi (mezi 2000 – 3000 m). Často jsme museli tlačít kola, ale nelitovali jsme námahy uprostřed velkolepé přírody. Po prvé jsem viděl tak vysoké a majestátné velehory, skály tak gigantických rozměrů, tak nepřehledné lesy, tak mocné a početné vodopády. Projížděli jsme turistickými stanicemi bez turistů a často jsme byli jedinými smrtelníky na prázdných cestách, které vedly k horským kostelům a zotavovněm. Příčinou vylidnění byla válečná situace předcházející nyní oficiálně v dosti nejasný stav ‚příměří‘. Obyvatelé horských vesnic, kteří nám ochotně poskytovali nocleh (obvykle na seně) a často i večeři, byli velmi špatně informováni o posledních událostech po vojenské porážce Francie a o nových opatřeních Petainovy vlády. Zdálo se, že ani válka, ani porážka, ani nový politický kurs se jich netýkají, a že pokračují nerušeně svůj tradiční život uprostřed přírodní harmonie hor, lesů a pastvin.“⁸⁴

Během této cesty učinili dvě zastávky – a to ve městě Sète, aby zde zkontaktovali generála Fauchera, jakožto evangelíka a přítele Československa, který pomáhal formovat československé jednotky ve Francii. Na základě toho pak navštívili nedaleký tábor československé armády v Agde, aby se přesvědčili o životě vojáků – krajanů: *„V táboře bylo asi 1000 Čechoslováků v uniformě. Asi stejný počet československých vojáků byl vyslán, počátkem června, když se fronta už hroutila, na obranu Loiry. Život v táboře neměl mnoho společného s vojenskou disciplínou. Vojáci vysedávali ve skupinách a diskutovali o nejistých zprávách, o otázce dopisování s rodinami, o demobilizaci. Procházeli jsme se volně po táboře a našli několik známých z Paříže, kteří měli jediné přání: demobilizaci.“⁸⁵*

---

⁸⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 35.

⁸⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 36.

5.5 Evangelická misie v Marseille

Město Marseille se stalo centrem nejen československých uprchlíků na jihu Francie, jak poznamenává sám Herčík: *„Dojem, který na mne učinila Marseille v červenci 1940, vyvolával představu babylonského zmatku jazyků a přelidnění, které jsem zažil v Toulouse. Byl tu mimořádně velký počet cizinců, kteří viděli ve velkém přístavním městě bránu do svobodného světa. (...) Bylo tam dost místa pro nás tři ‚turisty z Pyrenejí‘ a později i pro další krajany, kteří přicestovali do Marseille více méně dobrodružně.“*⁸⁶

Vedle Československého konzulátu v čele s Vladimírem Vochočem, bylo pro Čechoslováky zřízeno Centre d'Aide Tchecoslovaque (tzv. Ústředí pomoci Čechoslovákům)⁸⁷. Toho se ujal již zmíněný Američan Donald Lowrie, který sem taktéž přicestoval. Při tomto středisku začala fungovat opět Evangelická misie, jejíž chod zajišťovali kolegové Herčík, Hrubý, Šimovec a Čapek. Herčík byl pověřen sestavením a udržováním kartotéky československých evangelíků v Marseille a okolí, také se mu podařilo zprostředkovat stipendia pro několik československých studentů na univerzitě v Aix-en-Provence. Misie kromě sociální a materiální pomoci provozovala i činnost osvětovou a poskytovala morální podporu v podobě českých bohoslužeb: *„Po dvou diplomovaných farářích, Šimovcovi a Hrubém, přišla řada na mne, sotva dostudovaného theologa. Zaměřil jsem své kázání na lidské problémy uprchlíků bez náboženské příslušnosti a pokusil se promítnout ‚radostné poselství‘ do jejich situace. Měl jsem zadostiučinění, že několik posluchačů se na mne obrátilo s poznámkami a otázkami.“*⁸⁸

---

⁸⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 36.

⁸⁷ Centre d'Aide Tchecoslovaque založili se souhlasem londýnské exilové vlády Dr. Lowrie, konzulové Dr. Vochoč s Dr. Lavičkou, pastor Toureille. Bylo otevřeno 15. 9. 1940 a ředitelem byl jmenován O. Dubina. Jednalo se o soukromou dobročinnou organizaci, která byla zároveň jedinou úředně uznávanou československou institucí v neobsazené zóně. Viz. FIŠERA, Josef; FIŠEROVÁ, Eugénie. *Vzpomínky, svědectví a naděje*. Vyd. 1. Praha: V ráji, 2002, s. 89.

⁸⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 37.

Naopak samotné Misii se dostalo podpory od francouzských protestantských rodin. Jednou z nich byla významná rodina Monod a jejich vila se stala častým místem setkávání a různých besed.

5.6 Clermont-Ferrand

Vzhledem k tomu, že Herčíkovi chybělo ukončení poslední zkoušky, přesunul se koncem října 1940 do Clermont-Ferrand ve střední Francii, kam se „evakuovala“ Štrasburská teologická fakulta. *„Přijetí, kterého se mi dostalo na faculté bylo stejně přátelské. Děkan Strohl byl laskavý a starostlivý jako vždy. Několik profesorů fakulty zůstalo v ‚obsazeném‘ pásmu. Ze známých studentů se někteří veřejně vyslovili pro nacistický režim a zůstali v Alsasku, obsazeném Němci a přivtěleném do ‚Říše‘.“*⁸⁹, píše Herčík o svém nedlouhém pobytu na „provizorní“ univerzitě, kde vykonal poslední zkoušku studia, aby mohl začít pracovat na své závěrečné písemné práci.

Nicméně než vůbec stihl vymyslet téma práce, ani ne po měsíci, přišla z Marseille zpráva, že jemu a Milíčovi Čapkovi bylo uděleno vízum do Spojených států na základě pomoci Jednoty československých evangelíků v USA: *„Gesto jednoty na mne zapůsobilo jako zázrak Boží milosti v situaci, která se zdála bezvýchodná. Byl jsem hluboce dojat pohotovou pomocí lidí, které jsem znal jenom podle jména: Matěje Spinky, profesora historie na Theologickém semináři v Chicagu, předsedy Jednoty, a Julia Hegera, tajemníka. Podle korespondence, kterou jsme zahájili s Jednotou z Marseille, jsem věděl, že Hromádka, toho času profesor na Theologickém semináři v Princetonu byl ‚sloupem‘ Jednoty, a že profesor Odložilík byl pravidelným přispěvatelem do jejího měsíčníku ‚Husova lidu‘.“*⁹⁰

---

⁸⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 39.

⁹⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 41.

6 Pout' z Evropy do USA

6.1 Lod' Alsina

Zároveň s vízem byla zajištěna i doprava do USA a tak se dne 15. ledna 1941 v Marseille nalodil Herčík s Čapkem na loď Alsina, jejíž konečná stanice byla Rio de Janeiro, odkud pak měli oba pokračovat jinou lodí do New Yorku. Na palubě bylo dalších šest set cestujících s jedinou myšlenkou: „vzdálit se od Evropy, kde Hitler začínal vnucovat nacistické pořádky“⁹¹. Jelikož cílem byla Latinská Amerika, byla na palubě velmi početná skupina Jihoameričanů a také španělští demokraté, kteří mířili na pozvání socialistické vlády do Mexika. Mezi nimi byl i bývalý prezident druhé Španělské republiky Niceto Alcalá Zamora⁹² s dalšími politiky a generály. Dále byli na palubě Poláci, většinou bojovníci proti Hitlerovi a též menší skupinka Čechoslováků – průmyslníků a obchodníků, kteří opustili Československo již po Mnichovu.

Přes alžírský přístav Orlon loď doplula až do senegalského Dakaru, kde týden vyčkávala na kapitánovo oznámení, že další pokračování lodi závisí na povolení anglického námořnictva, které ovládalo celou oblast. Z několika týdnů se staly čtyři měsíce, během kterých pasažéři mohli opouštět loď. Herčík popisuje setkání s dvěma pracovníky Baťovy senegalské pobočky, také spřátelení s rodinou přírodovědce a ředitele přírodovědného a etnografického muzea „l'Institut de l'Afrique Noire“ Theodora Monoda, jehož žena byla Češka. T. Monod, který mimo jiné často zastupoval místního evangelického faráře, požádal dokonce Herčíka, aby vykonal kázání: „*Monod mne a Milíče představil jako příslušníky církve pocházející ze země Jana Husa. Kázal jsem text Řím 14,7 ‚Nežijeme pro sebe, ani neumíráme, neboť jsme za všech okolností v péči Boží‘. Bylo to poselství, kterým jsem se živil od válečných událostí, zkoušek a nadějí, které jsem prožíval od útěku z Paříže. Vzpomínal jsem později na toto shromáždění na dalších cestách po světě a na své první kázání v Africe.*“⁹³

---

⁹¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 42.

⁹² Niceto Alcalá-Zamora y Torres (1877–1949) byl předsedou vlády a následně prezidentem druhé Španělské republiky v letech 1931–1936.

⁹³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 44.

Nábožensky založené osobnosti našel Herčík i na lodi. Seznámil se zde s pravoslavným teologem N. Fedotovem, jenž byl profesorem na ruské pravoslavné teologické fakultě v Paříži a byl pozván přednášet na Harvardskou univerzitu. Další byl francouzský dominikán, se kterým vedli společné diskuze a modlitby. Ten s ním ovšem přerušil styky, jelikož se nedokázal vyrovnat s rozporem v konfesích.⁹⁴

Počátkem června loď zamířila zpět do Marseille přes Casablancu. Pro Herčíka se cesta stala velmi nepříjemnou, jelikož onemocněl nákazou parazitních améb a hned po příplutí do přístavu musel být převezen do místní nemocnice. Zdárně se z nemoci vyléčil a díky pověřenci Československého národního výboru v Londýně, pana Martínka, který měl na starosti československé uprchlíky v Maroku, byla oběma krajanům poskytnuta pomoc při obnovení propadlého amerického víza a při zajištění jiné lodi, která by je dopravila do Spojených států. Ta ovšem do New Yorku měla vyplout až za tři měsíce.

6.2 Casablanca

Casablanca jako přístav byla stejně tak různorodým městem z hlediska složení obyvatel jako Marseille. Soustřeďovali se zde též uprchlíci z Francie, ale i jiných středomořských zemí. Pestrost a bohatost arabského způsobu života poznali návštěvníci nejen v Casablance, ale i ve vnitrozemských městech Fez, Meknes a v „administrativní metropoli“ Rabatu.

Jako důležitou složku československé menšiny v Casablance považuje Herčík zaměstnance Bati: *„Zvláštní kategorií v Casablance byli ‚baťovci‘. Nebyli to muži ‚z terénu‘ jako ti, s nimiž jsme se skamarádili v Dakaru, ale vysoko postavení administrátoři, jejichž bezprostřední starostí bylo udržet a konsolidovat Baťovy podniky v zahraničí, odříznuté od mateřské základny ve Zlíně. Dověděli jsme se od nich leccos o hospodářské situaci v Protektorátu, o které dostávali zprávy vlastními cestami.“*⁹⁵

---

⁹⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 44 (I).

⁹⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 45.

Významnou osobou pobývajícím v Casablance byl v téže době i generál Josef Šnejdárek⁹⁶. Herčíka očividně zaujal, i když z jeho vzpomínek je patrné, že se s ním seznámil jen povrchně: *„Pozoruhodná postava mezi starousedlíky byl generál Šnejdárek, s nímž bylo lehké navázat hovor v jedné z hlavních kaváren, kde pravidelně vysedával. Nikdo neznal přesně, jaká byla Šnejdárkova vojenská kariéra, ani jeho současné postavení ve francouzské armádě. Proslýchalo se, že byl legionářem v První světové válce a že sloužil v cizinecké legii. Veškeré vlastenecké pověsti mu připisovaly tajné poslání v souvislosti s francouzským vojenským odporem proti nacistům. Neskryval své přesvědčení o konečném vítězství Spojenců a Hitlerův útok na Sovětský svaz v červenci 1941 ho jen utvrdil v tomto přesvědčení, přes počáteční neúspěchy Sovětské armády.“*⁹⁷

Ani v Casablance tomu nebylo jinak a Herčík navštívil místního faráře reformované církve. Ten ovšem nebyl tak přívětivý jako většina duchovních, se kterými se donedávna setkal. Dával výrazně najevo svou náklonnost k petainovskému režimu, což v Herčíkovi budilo jisté antipatie: *„Z jeho přijetí a poznámek jsme vyrozuměli, že nás pokládá za přátele – ne-li agenty Spojených států, které v té době pranýřoval petainovský režim. Zdálo se nám, že pro-petainovské stanovisko pana faráře připomínalo spíš luterskou teologii bezvýhradně poslušnou vrchnosti než reformovanou tradici občanské svéprávnosti vůči státu.“*⁹⁸

Africká Casablanca se stala posledním útočištěm na útěku z Evropy. Únik z Paříže trval 15 měsíců, během nichž Herčík vystřídal několik druhů dopravy a též prošel různými krajinami – od Pyrenejských hor až po písečné duny. V průběhu těchto měsíců byla Herčíkova budoucnost stále mlhavá a situace se mohla změnit každým okamžikem. Není divu, že Herčík popisuje příjezd do Spojených států s jistým oddechem: *„Když jsme v polovici září 1941 – po osmi měsících od vyplutí z Marseille – vyjžděli z Casablancy na palubě lodi Serpa Pinto, pociťovali jsme hlubokou vděčnost*

---

⁹⁶ Josef Šnejdárek (1875–1945) byl legionářský generál, který se zúčastnil bojů o Těšínsko. Po útěku z Francie žil v Casablance, kde také zemřel.

⁹⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 46.

⁹⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 46.

za šťastné překonání nepředvídaných obtíží, s nimiž jsme se setkali na dosavadní cestě. Konečně jsme mohli doufat, že cíl našeho putování je v dohledu. A skutečně po 14 denní plavbě jsme uviděli na obzoru New Yorkský přístav s gigantickou sochou Svobody třímající pochodeň Svobody.⁹⁹

7 Ve Spojených státech (září 1941 – březen 1942)

7.1 New York

O příjezdu lodi do New Yorku dne 25. září 1941 svědčí ve svých pamětech profesor Odložilík, jenž byl v „uvítacím výboru“ obou uprchlíků: „Přišly zprávy, že se portugalský parník *Serpa Pinto* blíží k americkým břehům a že jsou na něm Čapek i Herčík, kteří byli na moři od počátku února. (...) Lod' se teprve kolem půl třetí dostala do doku. Nebyla plně obsazená. Dole bylo rozhodně více lidí nežli na lodi. Nezapomenu tak hned na nepravdělné štěkání remorkéru, který ji provázel do doku, a na ty výkřiky, když se přiblížila natolik, že se lidé poznávali. Sám jsem tam mnoho hluku nenadělal. Neměl jsem k tomu valné nálady, protože jsem byl zabrán v myšlenkách nad celým tímto putováním. Milíče jsem už jisté tři roky neviděl.“¹⁰⁰

Nicméně příjezd do Spojených států amerických nezačal pro Herčíka úplně nejlépe. Do dotazníku, který musel vyplnit při odbavení na lodi *Serpa Pinto* totiž poctivě vyplnil údaj, že byl léčen na parazitní dysenterii, kterou prodělal po příjezdu do Casablancy. Toto rozhodnutí ho stálo tři dny zadržování na ostrově Ellis Island, kde byl vyšetřován z hlediska rizika nákazy. Na tento pobyt si ovšem nestěžoval, právě naopak: „Tři dny, které jsem byl nucen strávit na Ellis Island, mi daly příležitost poznat příjemné stránky americké nemocnice: dobrou stravu a vzornou a laskavou obsluhu.“¹⁰¹

---

⁹⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 47.

¹⁰⁰ ODLOŽILÍK, Otakar. *Deníky z let 1924–1948. II., 1939–1948*. Praha: Výzkumné centrum pro dějiny vědy, 2003, s. 284.

¹⁰¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 47.

Na tomto ostrově se také setkal s lékařem ruského původu, jehož rodiče sem emigrovali. Ten se netajil svým názorem a glorifikací sovětské armády, která v té době – v druhé polovině září 1941, začala vítězně čelit Hitlerově vojsku. V nemocnici narazil i na jednoho z pasažérů lodi, kterého nazývali „Profesor“. Byl to Španěl a taktéž lékař a Herčíkovi nabídl záměnu vlastních vzorků za jeho, aby předešel zbytečným komplikacím: *„Profesor věděl, jaké analýzy budou se mnou prováděny: Budou se hledat améby v mých výkalech. A tu laskavý pan profesor, aby mi ušetřil prodloužení pobytu v nemocnici v případě, že by nález byl pozitivní, navrhl mi, že zařídí, aby mé výkaly byly zaměněny jeho vlastními, které jsou rozhodně negativní. Byl přesvědčen, že jsem úplně vyléčen, ale pokládal za jistější vyhnout se „úřední“ analýze. Nakonec k výměně nedošlo, moje analyza provedená urychleně se ukázala zcela negativní. Radost pana profesora byla nelíčená, stejně jako dojetí, které jsem pociťoval kdykoli jsem vzpomínal na jeho vpravdě samaritánskou odhodlanost pomoci neznámému v nouzi za cenu oběti na vlastním pohodlí a reputaci.“*¹⁰² Příhoda je to zcela jistě nevěšdná, nicméně ukazuje Herčíkův obdiv a úctu ke každému, kdo mu jakýmkoliv způsobem pomohl či jen pomoci chtěl.

Kromě profesora Odložilíka Herčíka a Čapka v New Yorku uvítali také profesor Hromádka, v té době hostující profesor na „Princeton Theological Seminary“, profesor Matthew Spinka, předseda Jednoty československých evangelíků v USA z Chicaga a Frank Svoboda, farář českého evangelického sboru v New Yorku. Již několik měsíců zde působil i Blaho Hrubý, který sem dorazil letadlem z Lisabonu. Herčík opět zdůrazňuje vřelé přijetí, které se jim dostalo: *„Zatímco my jsme především pociťovali a snažili se vyjádřit vděčnost za morální a materiální pomoc, kterou nám poskytla Jednota a její představitelé, zjišťovali jsme, s jistými rozpaky, že naši přátelé sídlící v Americe nás pokládají za polo-hrdiny, polo-mučedníky. To bylo zvláště patrné z přijetí, které nám připravil v českém evangelickém kostele farář Frank Svoboda. V rámci bohoslužeb jsme byli pozváni, Milič Čapek a já, pronést několik slov. Mluvili jsme hlavně o životě v obsazené Francii a o situaci uprchlíků z různých zemí.“*¹⁰³

---

¹⁰² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 48.

¹⁰³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 48–49.

7.2 Chicago

Z New Yorku se Herčík přesunul do Chicaga, kde pokračoval ve studiu teologie na „Chicago Theological Seminary“, kde přednášel již zmíněný profesor Spinka. Milíč Čapek se rovněž přemístil do Chicaga na tamní univerzitu. Domácnost Spinků se stala útočištěm a cílem častých návštěv a večerí. U nich se Herčík seznámil s Petrem Fišerem, starším spolužákem – kolegou z Husovy fakulty v Praze, který zavčasu uprchl do Ameriky.

V souvislosti s Chicagem se Herčík zmiňuje i o manželech Benešových, jelikož P. Fišer byl spřízněn s rodinou paní Hany a často Herčíkovi vypravoval „o zdravotním stavu a názorech presidentových“. Herčík ovšem konkrétnější není a o Benešovi se vyjadřuje jen stručně: „President Beneš byl r. 1939/40 hostem Chicagské University a přednášel o „Krisi demokracie“. Zdá se, že američtí posluchači nesympatizovali valně s jeho ideami a jeho nedokonalá výslovnost angličtiny nepřispěla k zlepšení celkového dojmu, který President zanechal na Universitě.“¹⁰⁴

Herčíka při studiích v Chicagu zaujalo zejména akademické prostředí a jeho „neformální“ atmosféra: „*Je typické, že všichni studenti na ‚Kampusu‘ se spontánně oslovují křestním jménem a že často spolu studují v soukromí. Vztahy mezi profesory a studenty, jak jsem poznal v Chicagu, jsou skoro kamarádké. I v posluchárně jsou neformální a dovolují výměnu názoru mezi posluchači a přednášejícím. Mimo fakultu, jsou to vztahy – pro evropského studenta – neslýchaně volné a nehierarchické. Je běžné společné popíjení v kavárně a dost často společné zápolení na hřišti. Pozvání do profesorova domova – častější než v Evropě – se nechápe jako společenská povinnost, ale jako příležitost pro studenty zapomenout na universitní program a přátelsky porozprávět s profesorem a kolegy. Američtí kolegové byli ke mně neobyčejně srdeční. Všichni znali mou osobní historii a dávali mi najevo svou sympatii pozváním do kavárny i do soukromí. Mám dojem, že mezi americkými studenty se rozvíjí přátelská solidarita rychleji a hlouběji než je zvykem v Evropě.*“¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 50.

¹⁰⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 51–52.

Mimo studia v teologickém semináři se Herčík snažil zdokonalit svou začátečnickou angličtinu, kterou naposledy rozvíjel někdy při středoškolských studiích: „Byl-li začátečníkem v angličtině jako já, tj. četl-li pomalu a vyjadřoval se písemně ještě pomaleji, musel obětovat dost večerních a nočních hodin, aby udržel tempo amerických kolegů. Ale tato tvrdá škola nebyla bez užitku. Po několika měsících se dostavily jisté výsledky v četbě a v písemném i slovním vyjadřování. Konverzace se studenty a s profesory se stala snazší a plynulejší.“¹⁰⁶

Rovněž Herčík navštěvoval pravidelné nedělní bohoslužby v univerzitní kapli, které přirovnává k „výborně provedenému divadelnímu představení“. Naproti tomu opačně na něj působily české bohoslužby ve sboru Cicero (na předměstí Chicaga) či ve sboru Saint Paul (nedaleko Chicaga v sousedním státě Minnesota). Oba byly umístěny v čechoamerických koloniích: „Čeština i slovenština našich bratří byla poznamenána výrazy z počátku století a ovlivněna angličtinou. Na většině účastníků bohoslužeb byl patrný venkovský a dělnický původ, ač nechyběli příslušníci úřednických a svobodných povolání. Ale ve shromáždění se neprojevovalo sociální třídění ani před bohoslužbami ani po nich.“¹⁰⁷

Kromě několika kázání v československých sborech měl Herčík příležitost proslovit i několik přednášek na pozvání krajanských spolků v Chicagu. Jednu takovou přednášku proslovil i ve státní svátek 28. října 1941, kdy popsal tři předešlé státní svátky ze svého pohledu: „Charakterizoval jsem ovzduší, ve kterém jsem prožíval 3 předcházející národní svátky: 1938 v Československu po Mnichovu, ve smutku a beznaději; 1939 ve Francii, povzbuzenou vyhlášením války proti Hitlerovi; 1940 v poražení Francii jako uprchlík, pro něhož budoucnost byla plná nejistoty. 28. říjen 1941 byl nadějnější pro svobodný svět, díky úspěšnému odporu anglického letectva proti Luftwaffe a vojenskému zásahu Sovětského svazu proti Hitlerovi.“¹⁰⁸ Jako malou epizodku se zmiňuje i o pánovi, který ho po přednášce zkontaktoval a představil se jako Rudolf Herčík – bratranec otce, který do Ameriky odcestoval jako dítě.

---

¹⁰⁶ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Zápolení s angličtinou, s. 15–16.

¹⁰⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 52.

¹⁰⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 53.

7.3 Ze studenta vojákem

Během pobytu v Chicagu Herčík důkladně sledoval vojenské a politické události v americkém tisku. Reaguje na americký izolacionismus, se kterým musel v Chicagu neustále polemizovat a konfrontovat ho – jak v akademickém prostředí, tak jinde. Názor Američanů na „evropskou“ válku sumarizuje takto:

„Sledoval jsem pozorně vojenské události v Evropě, podrobně popisované v americkém tisku. Vlivný deník ‚Chicago Tribune‘ hájil energicky izolacionistické stanovisko, tj. názor, že Amerika nemá nic společného s evropskou válkou. List útočil bezohledně na Presidenta Roosevelta, kterého podezíral, že straní Spojencům a že připravuje vstup Ameriky do války. S izolacionistickými názory jsem se shledával i na fakultě, kde někteří profesori a studenti obhajovali výmluvně americkou neutralitu z pozice ‚křesťanského pacifismu‘. Měl jsem dost často diskuse s kolegy, jež jsem se pokoušel přesvědčit, že válka sama o sobě není nejhorší zlo, je-li jejím cílem zabránit zvěli útočnicka jako je Hitler a zajistit ochranu utiskovaných náboženských, politických a národnostních menšin. Neměl jsem mnoho úspěchu, poněvadž izolacionistická nálada pěstovaná v tisku a v radiu byla zvlášť silná ve ‚Středozápadní‘ oblasti Ameriky, jejíž metropolí bylo Chicago. Nechápal jsem, že slušní a vzdělaní lidé, s nimiž jsem se stýkal, a kteří se pokládali za křesťany, necítí solidaritu se statisíci těch, kteří trpí a umírají na druhé straně oceánu, a že dokážou ospravedlňovat svůj postoj tzv. ‚křesťanskými‘ zásadami. Bylo mi jasné, že za tímto postojem se skrývá pokrytectví, které nemá nic křesťanského, a že jeho zastánci se mohou těšit životu v pohodlí a míru jen za ceny obětí, které přinášejí bojovníci a utiskovaní v Evropě. Konstatoval jsem, že někteří – ne všichni – z mých oponentů-isolacionistů – pozměnili svůj názor po japonském útoku na Pearl Harbor, v prosinci 1941 a po vstupu Spojených států do války.“¹⁰⁹

A právě toto Herčíkovo stanovisko vede opět k myšlence jeho vstupu do armády, který chtěl zrealizovat již ve Francii, ale který nakonec odložil ve „prospěch“ dalšího studia. Při obhajobě války vedené v Evropě proti Hitlerovi se ztotožňuje s československými vojáky: „V diskusích o evropské válce a americké neutralitě jsem

---

¹⁰⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 53–54.

*měl na mysli vojáky československé armády, kteří se dostali do Anglie. Měl jsem silný pocit, že mezi ně patřím, i když se mi nepodařilo přeplavit se s nimi do Anglie. Rostlo ve mně stále pevnější přesvědčení, že mé místo je mezi mladými Čechoslováky mého věku, kteří, poněvadž žijí ve svobodném světě, mají možnost a povinnost bojovat aktivně proti nacismu.*¹¹⁰

Svoje zásadní rozhodnutí opustit studia a zřít se stipendia sdělil několika přátelům, kteří mu sdělili své názory na jeho situaci. Profesor Spinka s ním prodiskutoval všechny výhody a nevýhody, ale rozhodnutí mu nevymlouval. Petr Fišer „projevil přátelské pochopení pro vnitřní rozpory mezi morální solidaritou s aktivními bojovníky a závazkem vůči těm, kteří mu umožnili pokračovat ve studiích“, ale taktéž nečinil žádný nátlak, aby zůstal na studiích, která by mohla být stejně tak přínosná jako vstup do armády. Blaho Hrubý jeho rozhodnutí úplně schválil, jelikož „vždycky sympatizoval s nekonvenčními názory a akcemi“. Oproti tomu profesor Hromádka napsal Herčíkovi velmi kritický dopis, kde „charakterizoval jeho rozhodnutí jako útěk od odpovědnosti a nazval jeho odchod z fakulty ‚odhozením flinty do žita‘“.¹¹¹

Rozhodnutí se nepodařilo nikomu vyvrátit a ani Herčík ho nezměnil. Dne 25. března 1942 se dostavil na chicagské nádraží Michigan central, odkud měla začít další – zásadní – etapa jeho života.¹¹² Od přátel, kteří ho na nádraží doprovázeli – Blaho Hrubého, Milíče Čapka a Petra Fišera, dostal na cestu české vydání Masarykovy *Světové revoluce* a Whitmanovy *Stébla trávy*.¹¹³

---

¹¹⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 54.

¹¹¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 54–55.

¹¹² Herčík uvádí v *Pamětech* datum 31. 3., ale patrně se spletl. Viz. PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, E Legitimace, různé, většinou předválečné, oznámení o srazu dobrovolníků ze dne 23. 3. 1942.

¹¹³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 55.

8 „Létající farář“ ve Velké Británii (1942–1945)

8.1 Zpět do Evropy a do československé armády

Následná cesta vlakem z Chicaga směřovala do kanadské Ottawy, kde se ke skupince šesti českých dobrovolníků přidalo několik Slováků. Odtud pak cesta pokračovala do Montrealu, kde si jako „turisté“ stihli prohlédnout město, načež dorazili do přístavu Halifax na jihu od New Foundlandu – název přístavu ovšem sami dlouhou dobu nevěděli, jelikož tyto vojenské přesuny byly obestřeny přísnými bezpečnostními podmínkami.

Cesta lodí trvala tři týdny, a proto není divu, že nalodění pasažéři měli dost času seznámit se. Herčík charakterizuje složení posádky jako velmi pestré – několik mužů kolem padesátky, kteří pocházeli z jednodušších zaměstnání v obchodu či průmyslu, také několik horníků a dřevorubců z Kanady a pár vysokoškoláků. Jedním z nich byl absolvent chemických studií univerzity v Ohio Lev Turnovský, jenž s sebou vezl psací stroj a inicioval vznik „palubního časopisu“. Herčík byl spoluredaktorem a pravidelně do něj přispíval „článečky“ o ideologii odboje, „v nichž se pokoušel o střízlivý styl a srozumitelnost různorodým spolecestujícím“.¹¹⁴

První stanice v Anglii nebyla cestujícím udána z bezpečnostních důvodů, ale první již známé stanoviště bylo lázeňské městečko Leamington Spa¹¹⁵ v hrabství Warwickshire. Tam bylo středisko československé armády ve Velké Británii a tam také započala armádní etapa: „*Zde nám začal ‚vojenský život‘ podle zvyklostí v armádě v době míru: přidělení výstroje a výzbroje, společné ubytování, společné stravování, ranní a odpolední výcvik na louce za městem.*“¹¹⁶

Tělesná cvičení a pochody na čerstvém vzduchu Herčíkovi nevadily, naopak je uvítal oproti městskému chicagskému ovzduší, v kterém žil ještě před pár měsíci. Také

---

¹¹⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 56.

¹¹⁵ Herčík v *Pamětech* píše, že se nachází v hrabství Somerset. V jiném textu již správně uvádí Warwickshire. V hrabství Somerset byl tábor Hinton‘ St. George, kam byl měsíc po Herčíkově příjezdu přesunut pěší vojenský výcvik. Viz. HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 5.

¹¹⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 56.

okolní krajina Herčíka oslnila, jakožto milovníka přírody. Když ale došlo na výcvik bojový, začal o svém zařazení Herčík pochybovat: „*Jiná zkušenost mne však vyburcovala ze sportovní nálady a z poetického snění. To bylo při bojovém výcviku, který obsahoval individuální útok puškou a bodákem. Instruktor vykládal jasně a prostě, že jde o to zabít bez váhání nepřátelského vojáka. Tehdy jsem si poprvé uvědomil, že ve válce jde o život, o život nepřítele a o život vlastní. Byl to pocit mnohem vážnější a tragičtější než ten, který jsem měl v Chicagu, když jsem se přihlásil do československé armády.*“¹¹⁷

Brzy se též Herčík dozvěděl, že šance nasazení jeho jednotky do akce je mizivá, jelikož druhá fronta v Evropě se neměla otevřít ani v roce 1943. Pochyby o jeho rozhodnutí z Chicaga byly najednou ještě větší, vzhledem tomu, že chtěl přispět válečnému úsilí: „*Vyhlídky strávit měsíce a léta monotónním výcvikem v brigádě, odsouzené čekat na bojovou činnost mne naplňovaly hrůzou nad zmařeným časem a výčitkami, že jsem neuvážil realističtěji své rozhodnutí vstoupit do armády.*“¹¹⁸

Tyto pochyby rozptýlila informace, že mají vojáci možnost přihlásit se do československého zahraničního letectva v rámci Royal Air Force (dále jen RAF). Jako vidinu aktivní účasti na bojové činnosti se Herčík bez váhání přihlásil a o několik týdnů později byl přesunut do stálého střediska československého letectva v St. Athan's ve Walesu. Zde byl určen pro výcvik na palubního navigátora a převelen do Paington.

8.2 Letecký výcvik (Paington, St. Athan's, Shillingford, Cranwell)

Výcvik na palubního navigátora v Paington trval tři měsíce a jako místo školení sloužil jeden z místních hotelů, jenž byl určen pro vojenské účely. Ve svém volném čase Herčík četl anglické noviny a týdeníky, a prostřednictvím Student Christian Movement si opatroval anglickou křesťanskou literaturu.

Ani zde Herčík neopomněl své duchovní smýšlení a začal navštěvovat bohoslužby různých vyznání – presbyterní, metodistické, baptistické i anglikánské, které považoval za „nejméně evangelické převahou liturgie a stereotypním dialogem mezi duchovním a

---

¹¹⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 57.

¹¹⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 58

shromážděním.“ Ostatně se také seznámil s anglickým vojenským duchovním, nazývaným „padre“. Ten ho velmi podporoval a umožnil mu vykonat bohoslužbu pro jejich československou skupinku a anglické kolegy: *„Podle tehdejších pravidel RAF odpovědný poddůstojník přivedl ve vojenském pořádku do kostela všechny příslušníky jednotky, včetně mých 15 československých kamarádů ze společné světnice. Připravil jsem si kázání v angličtině a obávám se, že ani slovník ani výslovnost tohoto mého prvního vystoupení v jazyce Shakespearově se neseťkaly s dostatečným pochopením posluchačů. Čeští kamarádi mi vyjádřili přátelsky ale otevřeně své kritiky.“*¹¹⁹ Koneckonců ke svému vystoupení ke kolegům se Herčík kriticky vyjadřuje i sám: *„Cítil jsem sám, že můj slovník nebyl dost bohatý a že srozumitelnost mého přednesu utrpěla v prostorné chrámové lodi.“*¹²⁰

Styky se Student Christian Movement přinesly Herčíkovi i jinou podporu než jen poskytování literatury. Generální sekretář hnutí William Greer, kterého znal již z první návštěvy Velké Británie, ho pozval, aby přednesl na Festivalu křesťanské mládeže v Londýně na podzim roku 1943. I k tomuto svému veřejnému projevu v Royal Albert Hall se Herčík vyjadřuje nechvalně, ačkoliv z festivalu měl i jiný zážitek v podobě setkání s arcibiskupem Williamem Templem¹²¹:

*„Živá vzpomínka, která mi zvláště utkvěla z celého slavnostního zasedání v ‚Albert Hall‘ je osobnost tehdejšího arcibiskupa z Canterbury Dra. William Templea, který byl hlavním – a jako vždy – úspěšným řečníkem. Věděl jsem o něm dost z Křesťanské Revue a ústně od Jaroslava Šimsy, který se s ním několikrát setkal. Po shromáždění jsem mu byl představen a vyslechl s potěšením jeho slova sympatie o Československu. Usměvavá prostota velkého křesťanského myslitele a státníka mne natolik povzbudila, že jsem se osmělil pomoci mu do pláště.“*¹²²

Po ukončení výcviku v Paingtonu byl opět převelen do St. Athans, kde pokračovalo čekání na přemístění do jiné jednotky. Během pobytu, kromě dalších

---

¹¹⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 59.

¹²⁰ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Zápolení s angličtinou, s. 17.

¹²¹ William Temple (1881–1944) byl duchovním anglikánské církve, od roku 1942 byl canterburským arcibiskupem.

¹²² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 60.

praktik, hodin angličtiny a tělocviku, měl Herčík poměrně volný pohyb. V nedalekém městě Barry se seznámil s farářem místního metodistického kostela Frankem Hepworthem a jeho rodinou: „*Frank byl velmi dobrý kazatel a dovedl zaujmout své posluchače kázáními, která se vyznačovala vzornou angličtinou. Ke mně se choval od počátku jako křesťanský bratr. Představil mne veřejně svému sboru a dal mi příležitost občas krátce promluvit s kazatelny anebo připojit dodatek k modlitbě.(...) Na rozloučenou mi Frank věnoval řecký text Nového zákona, který mne provázel dalším putováním za války i po válce.*“¹²³

Následovala další fáze výcviku v Shillinfordu (blízko Oxfordu), kde se odehrával pilotní kurz: „*Byla to nejzajímavější část mého leteckého školení, neboť po dvouměsíčním létání s instruktorem jsme mohli podnikat samostatné lety – tj. „solo“.* Naše cvičné letadlo bylo značky ‚TIGER-MOTH‘ staromódní dvouplošník, který má za sebou hrdinnou historii v první světové válce, ale dnes se uvidí jen v museu.“¹²⁴

Shillingford se nacházel nedaleko Oxfordu, kde měl Herčík taktéž styky s SCM – konkrétně s farářem Alanem Boothem, jehož Herčík popisuje jako „velmi vzdělaného a bystrého sekretáře oxfordské oblasti“. Shillingford a tamní křesťanské hnutí pravidelně navštěvoval i za cenu toho, že často musel několikakilometrovou cestu chodit pěšky. Obdivoval jejich vydavatelskou činnost a časopis, do kterého měl jednou také možnost přispět: „*Pokusil jsem se vyložit, jaké jsou duchovní a morální potřeby aktivního vojáka a jaké jsou hranice tzv. vojenského hrdinství.*“¹²⁵

Základní pilotní výcvik dokončil v Cosfordu, odkud byla část Čechoslováků určena pro pokročilé pilotní školení v Kanadě a ostatní, včetně Herčíka byli zařazeni do „spojářského“ výcviku v Cranwellu v hrabství Linconshire: „*Výcvik spočíval s intenzivním školením v ‚morseovce‘ a v zacházení s novým elektronickým aparátem ‚RADAR‘, který umožňoval letadlům ‚vidět‘ na dálku. Výcvik v Cranwellu byl nejsvízelnější, obdobím mé přípravy na leteckou kariéru. Byl jsem zřejmě antitalent na přepisování značek ‚morseovky‘ vysílaných ve stoupajících rychlostech, do souvislých*

---

¹²³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 61.

¹²⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 61–62.

¹²⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 62.

anglických vět. Moje přepisy se hemžily chybami a pokulhával jsem žalostně za kamarády, kteří postupovali do vyšší třídy.“¹²⁶

Je vidět, že o této části leteckého tréninku Herčík nehovoří moc optimisticky. Naopak spokojenost hledal v kontaktu s mladými anglickými duchovními, „jejichž smýšlení mu dokazovalo, že vnitřní život anglikánské církve je méně konzervativní než jsem se domníval podle povrchního dojmu z anglikánských bohoslužeb“. Na jaře 1943 promluvil Herčík ve sboru v Petersborough na tematickém večeru „Křesťanská solidarita za války“: „*V krátkém projevu, o nějž jsem byl požádán, jsem kritizoval, s neanglickou přímočarostí, stále oddalované otevření ‚druhé fronty‘ v Evropě. Zároveň jsem vřele ocenil sovětské válečné úsilí a dokonce jsem prohlásil, že Sovětská armáda už ‚morálně‘ vyhrála Druhou Světovou válku. Anglické publikum zdvořile protestovalo, ale já jsem jen vyjádřil přesvědčení, které sdíleli v té době Čechoslováci v uniformě na území Anglie.*“¹²⁷ Toto svědectví dokládá, jaké mínění panovalo o sovětské armádě mezi československými vojáky.

8.3 Mezi křesťany v Londýně a v Edinburgu

Název kapitolky se shoduje s názvem, který pro tuto část nazval sám Herčík. Již z předešlého líčení je jasné, že se vstupem do armády se Herčík nezaměřil pouze na vojenskou kariéru. Během svého výcviku neustále vyhledával a stýkal se s duchovními či dalšími věřícími, stejně jak tomu bylo všude, kam Herčík zavítal.

Na jaře roku 1943 navázal spojení s československými křesťanskými kruhy v Londýně. Konkrétně s Karlem Vítem, farářem československé církve, kterého znal již z Paříže. Karel Vít byl vedoucím nekatolickým duchovním, tzv. „chaplain“ československého letectva s hodností „Squadron leader“, tedy štábního kapitána. Jeho sídlo bylo v Londýně při Inspektorátu československého letectva a měl na starost návštěvu vojenských jednotek a mimo jiné pohřby a pozůstalost letců, kteří zahynuli

---

¹²⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 62–63.

¹²⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 63–64.

v Anglii. Setkání s ním popisuje Herčík jako přátelské, nicméně u něj „postihl stín nedůvěry, když naznačil, že se chce pokusit o duchovní práci mezi výkonnými letci“.¹²⁸

V Londýně byl návštěvníkem Československého institutu (Czechoslovak Institute), kde se konaly přednášky a diskuze o politických a kulturních tématech, zaměřených na Československo. Zde se seznámil s Františkem M. Hníkem¹²⁹, profesorem teologické fakulty církve československé v Praze. Ten založil a měl na starosti chod Anglo-Czechoslovak Christian Fellowship (Společnost anglo-československého křesťanského přátelství), které mělo za úkol rozvíjení spolupráce mezi křesťany obou národů. Herčík popisuje Hníka jako obratného diplomata, který dokázal pro spolupráci se společenstvím získat mnoho vlivných osobností z církevních kruhů (oba anglikánské arcibiskupy) i necírkevní laiky (např. ministra zahraničí A. Edena). Herčík s ním organizoval první schůzi československých evangelíků v Anglii a současně na ní zazněl jeho diskusní příspěvek. Společnost také vydávala pravidelně měsíčník, do kterého taktéž Herčík přispěl.

Dalším novým přítelem byl farář Bohumil Vančura¹³⁰, který pracoval na jednom z několika ministerstevch zřízených československou prozatímní vládou: „*Vančura byl přesvědčen, že dobré překlady anglické hodnotné křesťanské literatury mají trvalejší cenu než schůzování církevních zástupců.*“¹³¹ Vančura na Herčíka naléhal, aby se pustil do překladu moderních biblických komentářů. Překlad začal, ale nedokončil. Spolu také připravovali vytvoření „volného sdružení československých křesťanů v Anglii, kteří by si vyměňovali zkušenosti o uplatňování ducha evangelia v podmínkách současného života v Anglii“ s názvem „Bratři zákona Kristova“. Podporu jim vyjádřil i profesor Hromádka, se kterým si Herčík pravidelně korespondoval. Nicméně k uskutečnění plánu nedošlo.¹³²

---

¹²⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 63.

¹²⁹ František Maria Hník (1905–1962) byl český teolog, sociolog, duchovní a biskup Církve československé (husitské). Byl také profesorem a děkanem Husovy československé evangelické fakulty.

¹³⁰ Bohumil Vančura (1894–1968) byl kněz jednoty bratrské, publicista, spisovatel a překladatel z angličtiny.

¹³¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 64.

¹³² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 65.

Do Anglie v létě 1942 docestovala do Londýna i další osobnost, se kterou se Herčík setkal ve Spojených státech – profesor Otakar Odložilík: „*Velmi přátelský a skoro synovský vztah se vyvinul během větší části mého pobytu v Anglii mezi mnou a profesorem Otakarem Odložilíkem. (...) Kdykoli jsem zavítal do Londýna, mívali jsme pohovory, na nichž jsem oceňoval jeho zdravý hanácký rozum a humor. Zajímaly ho má pozorování a mé zkušenosti v československých vojenských jednotkách.*“¹³³

Zajímavý je Odložilíkův názor na politickou situaci a Benešovu londýnskou prozatímní vládu: „*Odložilík měl kritické stanovisko k bující byrokracii československé prozatímní vlády v Londýně a vůči plachému optimismu a ‚šedivému konformismu‘, který kvetl kolem presidenta Beneše a nepřipouštěl oprávněné kritiky.*“¹³⁴ Nelze určit, zdali se Herčík s tímto Odložilíkovým přesvědčením ztotožňuje, nicméně důležitý je alespoň fakt, že měl potřebu tento názor zaznamenat.

V Edinburgu vyhledal Herčík koncem roku 1942 reverenda Roberta Smithe, jenž byl pokládán za přítele československých evangelíků, jelikož měl před válkou v Praze zřízenou kancelář skotské presbyterní církve, s určením křesťanské misijní práce mezi židy. Herčík chválil pohostinnost jeho rodiny a také si velmi vážil podpory, kterou mu reverend poskytl při Herčíkově plánu „laické duchovní práce mezi letci“: „*Robert můj úmysl plně schvaloval a navrhl, abych vše přednesl vedení Skotské církve, která by mi jistě poskytla morální podporu vzhledem k sesterským svazkům, které udržuje odedávna s naší církví českobratrskou-evangelickou.*“¹³⁵

8.4 Herčíkova ordinace a J. L. Hromádka

V květnu 1943, kdy byl Herčík u jednotky v Cranvelli, dostal dopis od J. L. Hromádky z USA, ve kterém mu profesor oznámil, že na svojí návštěvě v létě by rád vykonal jeho ordinaci¹³⁶ pro laickou duchovní službu v československém letectvu.

---

¹³³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 65.

¹³⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 65.

¹³⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 66.

¹³⁶ Ordinace je termín pro pověření protestantských duchovních ke službě v církvi. Obvykle jsou při této příležitosti konány tzv. ordinační bohoslužby, při nichž většinou přijímá ordinaci větší počet kandidátů

Robert Smith měl dojednat datum a na návrh Skotské církve se ordinace uskuteční druhou červnovou nedělí¹³⁷, v katedrále St. Giles v Edinburgu.¹³⁸

„Hromádkův plán, který mne postavil před hotovou věc bez předcházející dohody, mne nenadchl. Pociťoval jsem jistý rozpor mezi slavnostním obřadem ve starobylé katedrále a stylem laické duchovní služby v letectvu, jak jsem ji měl na mysli.“¹³⁹ Je vidět, že se Herčíkovi záměr vůbec nelíbil, snažil se ho Hromádkovi i Smithovi vyvrátit, nicméně nebyl úspěšný. Je zajímavé, že o tomto úmyslu píše tak, že byl k ordinaci nucen, přesto byla vykonána. Zřejmě ho autorita v osobě profesora Hromádky přesvědčila.

S Hromádkou se Herčík setkal těsně před ordinací v Československém institutu v Londýně, kterou uspořádal profesor Hník na Hromádkovu počest: *„Hník si zajistil přítomnost Presidenta Beneše a vedoucích představitelů britských církví. V děkovném proslovu J. L. H. prohlásil, že spolu s československými evangelíky za hranicemi se zavazuje k podpoře politických cílů, které ztělesňuje President Beneš.“¹⁴⁰*

Herčík přesně popisuje průběh domluvené ceremonie a celý den „v režii“ jeho „mentora“ Hromádky: *„Hromádkovo ‚ordinační‘ kázání bylo založeno na starozákonním textu o odpovědnosti božích služebníků za trpící a utiskované. Bylo to odvážné přirovnání s úkolem laického duchovního mezi bojujícími exulanty různého sociálního původu a přesvědčení. Moje úloha při ordinačním obřadu byla pasivní, až na veřejné podání ruky Moderátorovi (volené hlavě skotské Presbyterní církve) před závěrečnou modlitbou. (...) J. L. H. byl ve formě. Po ranním kázání v katedrále kázal odpoledne v jiném edinburském kostele, kam jsme ho šli poslouchat s Robertem a paní Smithovou. Večer nám dlouho vyprávěl o amerických církvích a o americkém veřejném*

kazatelské služby. Tito se také zpravidla podílejí na přípravě a průběhu těchto bohoslužeb, ale nemusí to platit bezvýtku. Koná se vždy v některém farním sboru a je veřejně přístupná.

¹³⁷ Uskutečnila se 9. června 1943. Viz. NA, f. Patzak Václav, sg. 5-59, kt. 66, korespondence s M.N.O. s M.V., fol. 172.

¹³⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 66–67.

¹³⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 67.

¹⁴⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 68.

mínění, které překonalo izolacionismus a podporuje presidenta Roosevelta ve válečném úsilí.“¹⁴¹

8.5 Období po ordinaci

V září roku 1943, nedlouho po ordinaci byla ukončena další Hečíkova výcviková etapa: „*Úporný boj s abecedou Morse jsem přece vítězně zakončil a v září 1943 jsem obdržel diplom palubního telegrafisty. Čekal jsem v Cranwellu na umístění do kursu pro palubní střelce, což byl nezbytný výcvik pro posádky v bombardovacím letadle.*“¹⁴²

Při jedné z obvyklých návštěv Londýna se Herčíkovi podařilo navštívit francouzský reformovaný sbor v Londýně, ve čtvrti Soho. Ten vedl farář Frank Christol a umožnil Herčíkovi vykonat kázání ve francouzštině, která mu byla milejší a bližší než angličtina.¹⁴³

Velmi důležitou událostí byla Herčíkova svatba 27. prosince 1943, kdy se oženil s o čtyři roky mladší Lilian Yvonne Stambler, pracující ve válečném průmyslu¹⁴⁴ jako „draughtswoman“ (z angl. „kreslířka“) s bydlištěm v Maidenhead v blízkosti Londýna. Její otec byl Francis Stambler, povoláním „ferrier“ (z angl. „kožešník“).¹⁴⁵

Je velmi zvláštní, že se ve svých *Pamětech* o svatbě ani o manželce vůbec nezmiňuje, i přesto, že se svatba odehrála ještě v době, kterou Herčík v *Pamětech* vypráví. Sice v textu *Branou jazyků do širého světa* manželku několikrát připomíná v souvislosti s některými cestami, které s ním po válce vykonala, nicméně o ní hovoří jen jako o „manželce“ a ani nezmiňuje její jméno.¹⁴⁶

---

¹⁴¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 67.

¹⁴² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 68.

¹⁴³ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 68–69.

¹⁴⁴ PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, E Legitimace, různé, většinou předválečné, žádost V. Herčíka o povolení k sňatku a o udělení vyživovací podpory ze dne 1. 12. 1943

¹⁴⁵ PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, E Legitimace, různé, většinou předválečné, Certified Copy of an Entry of Marriage.

¹⁴⁶ Celkově o ní ani rodina v ČSR neměla moc informací. „Ivona“, jak se jí podomácku říkalo, odmítala s manželem domů jezdit, jelikož se bála komunistů V ČSR byla, ale byla znechucena, když jí StB prohledala kufry. Stambler byl prý obchodník s kožešinami, matka byla Francouzka a rodina měla

Výcvik pro palubní střelce byl uskutečněn ve Skotsku v městě Evanton v lednu a únoru následujícího roku 1944, o němž se zmiňuje pouze krátkou vzpomínkou na svého velícího důstojníka: „*Mým instruktorem byl sympatický polský poddůstojník, v jehož očích jsem neměl dost ‚vojenského ducha‘. Bylo mu proti mysli, že jsem nosil v prostorných leteckých botách brožury i tenčí knížky, které jsem četl ve volných chvílích, když jsem čekal na své letadlo.*“¹⁴⁷

8.6 U 311. bombardovací perutě (Predannack, Tain)

Po ukončení střeleckého výcviku v únoru roku 1944 byl Herčík převelen k 311. československé bombardovací peruti, která měla tehdy ještě domácí základnu v Predannack, v hrabství Dorset. V té době již měla skvadrona úkol útočit na německé ponorky v Biskajském zálivu v rámci operace Percussion. Místo dvoumotorových letadel Wellington jí byly přiděleny čtyřmotorová letadla Liberator pro osmičlennou posádku: „*Byl jsem zařazen do posádky jako palubní telegrafista a technik přístroje Radar. Byl jsem nováčkem v kolektivu lidsky stmeleném značným počtem operačních hodin. Kapitán posádky Vela*¹⁴⁸ *byl před válkou řidičem lokomotivy, v Anglii se přeškolil na pilota a odlétal si 600 operačních hodin na Wellingtonu nad Německem. Pečoval otcovsky o blaho posádky a díky jeho přátelskému chování jsem byl brzy přijat za člena ‚rodiny‘.*“¹⁴⁹

V dubnu 1944 proběhl Herčíkův první operační let, tzv. „válečný křest“, jak ho sám nazývá. S jistou dávkou „poetičnosti“ popisuje tuto událost, jakoby ji měl neustále v živých vzpomínkách:

„Letadlo startovalo za tmy a věděl jsem, že start letounu plně zatíženého benzinem na 18 hodin letu a bombardovacími náložemi je kritický okamžik letu. Úzkostlivě jsem sledoval zvuk motorů pracujících na plné obrátky před ‚odlepením‘ od

šlechtický původ v Rumunsku. Viz. Rozhovor s Kamilem VÍTKEM (nar. 1950), synovcem Vladimíra Herčíka. Postřelmov, 1. 5. 2015 vedla Lenka Vítková.

¹⁴⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 69.

¹⁴⁸ Jan Vella (1906–1945) byl československý stíhací pilot, posléze pilot bombardéru u 311. perutě RAF. Zemřel při návratu z dovolené.

¹⁴⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 70.

letecké dráhy. Cítil jsem, že začíná má skutečná účast na válce a že každá minuta může přinést smrtelné nebezpečí. Bleskem se mi promítly do mysli fotografie mých drahých. Odevzdal jsem se do vůle Boží a napjatě čekal. Ulehčilo se mi, když letadlo dosáhlo žádanou výšky a anglické pobřeží zmizelo na obrazovce Radaru. Za hodinu začalo svítat a moře pod námi bylo jako zrcadlo. Po ponorkách ani po nepřátelských stíhačkách ani stopy. Čtyři motory letadla hučely spokojeně a na obzoru bylo možno uhodnout křivku pobřeží Biskajského zálivu. Počáteční strach a nervové napjetí byly vystřídány skoro blaženým pocitem turistické vzduchoplavby mezi nebem a mořem. Tento esteticky lahodný pocit se vracel během většiny dalších letů, které jsem vykonal. Kamarádi letci se vyjadřovali jen zřídka o této zkušenosti. Byl jsem však přesvědčen, že živočišná a estetická radost z dlouhých letů přispívala nemálo k jejich odhodlání pokračovat v nebezpečném operačním létání. (...) Přistání je další kritický okamžik letu a tak živočišný strach a nervové napjetí trvaly až do chvíle, kdy se podvozek dotkl přistávací dráhy.“¹⁵⁰

Blízkým místem základně v Predannacku bylo městečko Helston, kam byla v červnu 1944 svolána schůze mladých křesťanů z okolí s tématem „Úkoly mladých křesťanů v poválečném světě“, kde Herčík vystoupil a promluvil „jako mladý křesťan s nekřesťany, kteří přinášejí těžké oběti, aby byl umožněn mírový život lidstva“. Vyzval mladé křesťany, aby překonali své úzké národní zájmy a aby se připravovali na aktivní úlohu v mezinárodním životě po válce. U publika se prý setkal s úspěchem oproti vystoupení v Albert Hall.¹⁵¹

6. června 1944 proběhlo vylodění Spojenců v Normandii, tedy operace s názvem Overlord. V té době bylo sídlo jednotky stále v Predannacku a byl peruti zadán nový úkol, a to akce proti německým stíhačům a ponorkám, které ohrožovali spojenecké lodě mezi Anglií a Francií. Herčík o této etapě píše: „Mimo naše očekávání naše lety během týdnů po vylodění probíhaly bez vzrušujících příhod. Ty byly zřejmě vyhrazeny bombardovacím a stíhacím skvadronám, které podporovaly útočnou akci pozemních

---

¹⁵⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 70–71.

¹⁵¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 71–72.

jednotek vyloděných na francouzském pobřeží.“¹⁵² Tento úkol se odehrával v rámci operace Cork – ta trvala 28 operačních dní a během ní provedly Liberatory 131 bojových letů. Herčík se zúčastnil jako radiotelegrafista i letu 24. června jako člen posádky „O“ (jako „Orange“) s kapitánem J. Vellou. Toho dne byl jejich nálet úspěšný, jelikož zasáhl německou ponorku, jejíž posádku zajal anglická loď severně od ostrova Ile de Ouessant.¹⁵³

V srpnu 1944 se perut' přesunula po železnici do Tain s novým bojovým úkolem – likvidovat německé ponorky ohrožující spojenecké lodi, které sem konvoji mířili z USA a Kanady. Herčík o tom píše: „*Z nového letiště Tain v hrabství Rosshire ,zametaly' naši ,Liberátoři' Severní moře mezi pobřežím severního Skotska a pobřežím dánským a norským, kde německé ponorky ohrožovaly spojenecké lodi.*“¹⁵⁴

Ve svých *Pamětech* Herčík zmiňuje kromě zážitku ze svého prvního operačního letu i další situace, které se odehrály až při přemístění do Tain. On sám tyto události považuje za velmi zásadní v období služby v letectvu. Jednou z nich je historka o nouzovém přistání, kdy letadlo jeho posádky nemohlo přistát kvůli husté mlze na domácím letišti. Vzhledem k tomu, že letadlu docházela zásoba benzínu, byla posádka připravena seskočit padáky. Nicméně jeden člen posádky svůj padák zapomněl, a proto se museli pokusit o nouzové přistání na ostrově Benbecula v souostroví Hebridy, přestože neměli tušení, zdali jim vůbec vydrží palivo. Situace v kabině byla do poslední chvíle velmi napjatá, jak Herčík líčí: „*Náš střelec-humorista se dal do zpěvu ne zrovna slušných písní – aby zvedl morálku... Ale myslím, že i on, jako ostatní členové posádky, prožíval hrůzu z hrozící katastrofy a všichni jsme se modlili, každý svým způsobem, o záchranu. Bůh a pilot byla naše naděje. Dokážete to? S pomocí Boží to ,otec' Vela dokázal, za cenu nouzového přistání ,na břicho', bez použití podvozku, aby jistěji zabrzdil letadlo mimo přistávací dráhy. (...) Škoda na letadle byla mnohem vážnější než naše modřiny a boule způsobené nezvyklým přistáním. Domnívám se, že morální*

---

¹⁵² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 72.

¹⁵³ PAJER, Miloslav. *Nad moři a oceánem: 311. čs. bombardovací perut' v období svého působení u Velitelství pobřežního letectva RAF (červen 1943 – červen 1945)*. 1. vydání. Cheb: Svět křídel, 2000, s. 170, 184, 185, 192.

¹⁵⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 72.

zkouška, kterou jsme podstoupili kolektivně a jednotlivě, zanechala v našem vědomí trvalejší stopy.¹⁵⁵

Příhoda, která Herčíka nejvíce poznamenala, se však týkala „letu, kterého se nezúčastnil – ač měl“. Z dvoudenního volna v Edinburgu se Herčík nestihl vrátit včas. Přijel, právě když se jeho posádka chystala k odjezdu na letiště, aby uskutečnila „pouze“ noční cvičení s přistáváním na sousedních letištích. Štěpánem Petráškem byl Herčík ujistěn, že si může ještě prodloužit volno, jelikož už za něj měli náhradníka. Letadlo ovšem havarovalo při startu: „Nikdy jsem nezažil podobný pocit hrůzy a zoufalství. A zároveň vědomí, že zvláštní shodou okolností mi bylo dáno uniknout jisté smrti. Někteří kamarádi se vydali autem na letiště, ale já se cítil ochromen tělesně i duševně. Kamarádi mne zavedli do jídelny, ač jsem neměl pomyšlení na jídlo. V jídelně jsem způsobil poplach. Kamarádi od skvadrony věděli, že patřím k posádce, která havarovala, a když mne spatřili živého, domnívali se, že mají „vidění“. Dosud je pro mne každý 4. prosinec dnem bolestivých vzpomínek na hromadnou oběť kamarádů a dnem pokorné vděčnosti Pánu života a smrti.“¹⁵⁶ Tato osobní tragédie byla znásobena tím, že Petrášek pocházel z Velenic – sousední Herčíkovy rodné Činěvsi. Po válce splnil Petráškovu přání a jeho rodinu ve Velenicích navštívil, aby jí vyprávěl o Petráškových „krkolomných“ zážitcích s letadlem Wellington.¹⁵⁷ V Liberatoru „O“ FL981 zahynuli společně s Petráškem letci Josef Šebestík, Eduard Zbroj, František Benedikt, František Havránek, Walter Hnilička a Jaroslav Kulhavý a příčinu havárie při startu se nepodařilo vysvětlit.¹⁵⁸

Příliš mnoho akce při operačních letech ale Herčík nezažil. Jako větší akci popisuje útok a zasažení ponorky u souostroví Orkneje a také nálet 12 letounů peruti na výcvikové středisko německých ponorek u ostrova Bornholm v Baltickém moři: „Předepsaná trať vedla přes neutrální Švédsko, které se snažilo potvrdit svou neutralitu nemilosrdnou protiletadlovou palbou. Naopak, v oblasti cíle, vládl hluboký mír a všechna naše letadla měla čas svrhnout bomby na námořní instalace a ponorky.

---

¹⁵⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 73–74 .

¹⁵⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 75–76 .

¹⁵⁷ HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 7.

¹⁵⁸ PAJER, Miloslav. *Nad moři a oceánem*, s. 314 + příloha č. 1/B – list 2, s. 471–472.

*Fotografie, které naše letouny pořídily během útoku, ukazovaly zvláště vysoký počet zasažených cílů. Nebyli jsme však většinou zvláště hrdi na tento výkon vzhledem k válečné situaci, za které byla výprava provedena.*¹⁵⁹

Za zmínku stojí také příhoda, kdy s bombardérem zaútočili na neznámý objekt, který byl zobrazen na radaru, v domnění, že jde o ponorku. Nakonec se však ukázalo, že šlo o mrtvou velrybu. Během jednoho roku v Tain, od 30. dubna 1944 do 11. dubna 1945, vykonal Herčík celkem 32 operačních (tedy bojových) úkolů a nalétal 493 hodin a jak sám poznamenává: *„Zdály-li se lety u Pobřežního letectva málo dramatické, až nudné, nebyly bez nebezpečí, jak ukazují ztráty posádek, kterých jsem byl svědkem během svého pobytu u peruti.*“¹⁶⁰

8.7 Letci u peruti v Tain

Tain bylo nejsevernější letiště, v nejsevernějším cípu Skotska s nehostinným podnebím, zvláště pro Československé letce. Miloslav Pajer ve své monografii publikuje text s názvem *„Moře udělalo jsi nám!“,* který hodnotí jako velmi pěkně a citlivě napsaný text oproti vzpomínkám letců nevlídné klima v Tain. Pod statí byl dle M. Pajera uveden neznámý autor se značkou V. L. HEK, příslušník 311. peruti.¹⁶¹ Prozaický a až romantický záznam je v podstatě ódou na běsnící moře a nenapsal ho nikdo jiný než Vladimír Herčík, jenž značku užíval.¹⁶² Ostatně Herčík se ve svých vzpomínkách netají k lásce a obdivu k přírodě – ostatně Tain v *Pamětech* popisuje jako malebnou část Skotska s vysokými lesnatými horami, jezery, písčnými dunami a vřesovišti v okolí.¹⁶³

Mimo bojové činnosti prožívali letci v Tain v podstatě normální životy. Herčík se zmiňuje o Tain jako o městečku, které nepoznamenalo nedostatečné válečné zásobování: *„Předpisy o potravinových přidělech, přísně dodržované v Anglii, zřejmě*

---

¹⁵⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 74–75 .

¹⁶⁰ HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 8.

¹⁶¹ PAJER, Miloslav. *Nad moři a oceánem*, s. 215–216.

¹⁶² Herčík uvádí, že do anglického měsíčníku, který vydával doktor Hník, přispěl článkem pod poněkud „barokní šifrou“ REV. SGT. V. HEK. Viz. HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 64.

¹⁶³ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Poznávání anglické krajiny a literatury, s. 21.

neplatily v této části ‚Spojeného Království‘, kde bylo možno koupit bez omezení máslo, cukr, maso, ryby, zeleninu...“¹⁶⁴

„Vynalézaví“ Čechoslováci si zde pronajali byty a „zařídili si skoro mírovou existenci pravidelně přerušovanou cestou na letiště“. Kontakt letců s místními Skoty popisuje jako bezkonfliktní, jediným nepříjemným konfliktem byl prý požadavek jedné z domácích, aby letci neštípali dříví v neděli. Jak správně Herčík o kamarádech poznamenává: „Že musili konat v neděli nebezpečné operační lety, to paní domácí nevadilo.“ Dle Herčíka československá vynalézavost zasahovala do všech aspektů tamního života letců, kteří si všemi prostředky snažili zkvalitnit své živobytí: „S potěšením jsem pozoroval vynalézavost a podnikavost československých letců. Díky spolupráci mezi ‚odborníky‘, bývalými řemeslníky a techniky, a neodborníky, prováděla se úprava erárních uniforem, radikální transformace chat přidělených posádkám; rehabilitace české kuchyně obohacené zajíci a rybami ulovenými v okolí letiště; získávala se a opravovala civilní auta atd.“¹⁶⁵

Celkové složení československé peruti hodnotí jako „dost reprezentační vzorek československého národního společenství“. Velká část letců sloužila již v bojových jednotkách na Středním východě, kde také získali vojenské zkušenosti (například u Tobruku). U kamarádů letců Herčík oceňoval především střízlivost, skromnost, humor a svědomitost ve vykonávání leteckých povinností. Nicméně za velmi negativní stránku československých letců pokládá jejich kritickou povýšenost vůči Angličanům a dost důkladně se o tom rozepisuje: „Vytýkali jim pomalost v myšlení a jednání, lpění na formální disciplíně, nedostatek vynalézavosti a přizpůsobivosti; kritizovali nemilosrdně anglickou stravu a nezvyklou spotřebu čaje. Bylo jasné, že toto paušální odsuzování Angličanů pramenilo z nepochopení hodnot cizího národa a z neznalosti psychologie jeho příslušníků.“ Všeobecně pak hovoří o „kritické a netrpělivé povýšenosti“ krajanů, se kterou se na svých cestách setkával téměř pravidelně. Tomuto „trendu“ podává i vlastní vysvětlení: „Možná, že původ tohoto postoje je podvědomý pocit obav a nedostatečnosti před příslušníky jiných – hlavně velkých – národů, které mají jiné

---

¹⁶⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 76.

¹⁶⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 76.

vlastnosti a jiné chování, a které je třeba pochopit a uznat stejně jako vlastnosti a chování členů vlastního národa.“¹⁶⁶

Herčík taktéž shledává u letců kritický „ba ironický“ postoj k československé politické reprezentaci v Londýně, nazývanou jako „civilové“. Toto opovrhování bylo důsledkem nezájmu politických zástupců, jak poznamenává: „*Letci neviděli ospravedlnění rozrostlého civilního aparátu, jaký se postupně rozvinul v Londýně, s početnou vládou, s ministry, tzv. Státní radou a oficiálním tiskem. Toto nepochopení bylo do velké míry zaviněno lhostejností civilní složky odboje vůči letcům a nedostatkem pravidelných styků mezi civilní a bojující částí československé emigrace.*“ Jedinou návštěvou (za Herčíkova působení) byl Prokop Drtina, tajemník prezidenta Beneše. Ten přijel vykonat přednášku o domácím odboji, jejímž výsledkem byly protesty posluchačů. Ti měli námitek k Drtinově tvrzení, že většinu ilegálních cest Čechoslováků do zahraničí organizovalo domácí odbojové ústředí, vedené reprezentanty bývalé československé armády. Tyto výhrady byly založeny na faktu, že skoro všichni přítomní se dostali do zahraničí vlastními silami a iniciativou přes neoficiální cesty.¹⁶⁷

Ve svátek 28. října 1944 také zavítal k jednotce Herčíkův přítel profesor Odložilík a přednesl letcům proslov, který mnozí ocenili.¹⁶⁸ Patrně i pro Odložilíkovo negativní stanovisko k politické reprezentaci v Londýně, které bylo zmíněno níže.

8.8 Rozhovory „na kavalcích“

Do úvodu této části je dobré zaznamenat vzpomínku dvou letců z 311. peruti – Stanislava Rejthara¹⁶⁹ a Jiřího Osolsobě¹⁷⁰. Oba dva krátce shrnují to nejdůležitější, co jim o příteli Herčíkovi utkvělo v paměti.

---

¹⁶⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 77.

¹⁶⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 78.

¹⁶⁸ PAJER, Miloslav. *Nad moři a oceánem*, s. 282.

¹⁶⁹ Stanislav Rejthar (1911–1977) byl stíhacím i bombardovacím pilotem RAF, po roce 1948 byl zatčen, degradován a pronásledován.

¹⁷⁰ Jiří Osolsobě (1918–1975) byl radiotelegrafista a pilot u 311. peruti RAF, po roce 1948 emigroval do USA.

Stanislav Rejthar píše: „Znal jsem dobře ještě letce Vladimíra Herčíka, kterému se přičilo pobývat v Americe na teologických studiích v době, kdy muži jeho věku bojovali. Tížil ho pocit závětrí. Přes nepochopení církevních kruhů pro jeho rozhodnutí jet do Anglie a přihlásit se k letcům, svůj záměr uskutečnil. Profesor českobratrské fakulty J. L. Hromádka, který si inteligentního studenta velmi vážil, s tím nesouhlasil. Opuštění teologického poslání považoval tehdy za ‚házení flinty do žita‘. Vladimír prošel výcvikem palubního střelce a nastoupil do 311. bombardovací perutě. Nechtěl poskytovat tak zvanou laickou službu uprostřed mužů, kteří žili mezi životem a smrtí, a rozhodl se kázat boží slovo v rozhovorech ‚na kavalcích‘. Naši kluci mu říkali ‚létající padre‘ (farář).“¹⁷¹

Jiří Osolsobě zase zaznamenává: „A poslední byl farář Herčík, duchovní církve českobratrské, jenž se dostal k třistajedenácté křížovou cestou z okupované Francie, přes severní Afriku, Ameriku a Kanadu. V britském letectvu dostal na vybranou: buď sloužit u letectva jako duchovní v hodnosti majora, protože každý duchovní od kterékoliv církve tuto hodnost u letectva dostal, anebo létat jako radiotelegrafista-střelec v hodnosti poddůstojníka. Jako duchovní během války sloužit nechtěl, přál si dle vlastních slov potírat zlo přímo u kořene. A tak raději sloužil jako poddůstojník, seržant, ale člen osádky. Měli jsme tak v osádce pravděpodobně unikát, jediného létajícího a bojujícího faráře v druhé světové válce.“¹⁷²

Že byl Herčík jediný „létající padre“ s touto přezdívkou se ovšem říci nedá. O „létajícím faráři“ Františku Pouchlém se totiž stejně zmiňuje Vladimír Nedvěd, jeden z velitelů 311. bombardovací peruti: „Naši letci vzpomínají, že se Padre Pouchlý pokoušel vloudit do některé létající posádky, aby letěl jako náhradní střelec. Pro své kamarády byl vždy ‚svatým otcem‘, velmi milým a duchovně pomáhajícím přítelem.“¹⁷³ Vzhledem k tomu, že byl Nedvěd odvelen ještě před příchodem Herčíka do jednotky, je ale pochopitelné, že o Herčíkovi ještě nemohl vědět. Navíc, Pouchlý byl k peruti poslán

---

¹⁷¹ REJTHAR, Stanislav. *Dobří vojáci padli...: ze vzpomínek válečného pilota*. Vyd. 3., dopl., Ve Volvox Globator 1. Praha: Volvox Globator, 2011, s. 58–59

¹⁷² OSOLSOBĚ, Jiří. *Zbylo nás devět*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, s. 195.

¹⁷³ NEDVĚD, Vladimír. *Byl jsem velitelem 311. bombardovací perutě*. Vyd. 1. Kyjov: Městský úřad Kyjov, [2005?], s. 88.

jako katolický vojenský duchovní, kde byl povýšen anglickou hodností majora.¹⁷⁴ Stejná hodnost by čekala Herčíka, kdyby se rozhodl přijmout funkci vojenského duchovního (evangelického), to se ovšem nestalo – Herčík chtěl být součástí posádky.

Letci Rejthar a Osolsobě vesměs potvrzují Herčíkův příběh – proč a jak se dostal k peruti, o jeho rozhodnutí odsunout církevní kariéru ve prospěch boje národa proti zlu. Ovšem to neznamenal, že duchovní činnost neprovozoval ve volném čase. Jak již bylo řečeno, Herčík se stýkal s duchovními různých církví, byl ve spojení s křesťanskými organizacemi a občasnými kázáními či přednáškami se snažil o osvětovou činnost mimo svou jednotku. Jenže u 311. peruti postupem času došel ke konečnému závěru, že by měl rozvíjet duchovní aktivity i zde:

„Čím více jsem se sžíval s kolektivem letců, s nimiž jsem létal a žil, čím lépe jsem poznával jejich zájmy a názory, tím nesnadnější se mi jevil úkol, o kterém jsem uvažoval od počátku svého leteckého života: rozvinout laickou duchovní činnost mezi kamarády. Bylo mi jasné, že tradiční forma bohoslužeb neodpovídá ani zájmům ani potřebám operačních letců, z nichž jen nepatrná menšina měla náboženskou výchovu. To mi potvrdila návštěva oficiálního duchovního K. Víta, který přijel jednou ke Skvadroně vykonat bohoslužby. Účast byla nepatrná a ohlas žádný.“¹⁷⁵

Při příležitosti výročí smrti mistra Jana Husa 6. července 1944 vyslovil Herčík projev ke svým kamarádům z letky: *„Můj proslov se snažil ukázat, jak přesvědčení a mravní odvaha jednoho muže poznamenala dodnes nejen naše, ale i evropské dějiny, zatímco jeho odpůrci, tehdy slavní politikové a církevní hodnostáři, jsou dnes zapomenuti.“¹⁷⁶* A právě tato přednáška se stala tématem diskuze „na kavalcích“ tj. ve spontánních rozhovorech, které se rozvíjely v chatě posádky večer po zhasnutí světel“, jak sám Herčík definuje hlavní prostředek, díky kterému mohl navázat dialog

---

¹⁷⁴ FLOSMAN, Martin. *Mjr. Hugo Vaniček*. Praha, 2009. Diplomová práce. Katolická teologická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, s. 75.

¹⁷⁵ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 78.

¹⁷⁶ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 79.

s kamarády o etických a duchovních otázkách.¹⁷⁷ Tato metoda laicizace měla dle Herčíka dva předpoklady, které musel plnit:

1. „Žít životem operačního letce za stejných materiálních a služebních podmínek jako letci kolem něj a nehledat zvláštních výhod na základě dobrovolné činnosti, kterou si uložil.“
2. „Nepokoušet se ‚evangelizovat‘ kamarády ‚z vnějška‘, tj. aniž sami projevíli zájem o otázky, které má sám na srdci, ale postihnout v jejich vlastních rozhovorech prvky, které mají etickou nebo duchovní dimenzi a v tom případě zasáhnout do diskuse.“¹⁷⁸

Základní princip „rozhovorů na kavalcích“ a roli jakou v nich hrál tak vysvětluje on sám. Témata hovorů byla velmi různorodá – každodenní události v jednotce, přístup velitelů, zážitky z operačních letů, politika londýnského exilu, ale také osobní problémy letců či problémy s jejich manželkami. Jako nejvážnější téma těchto hovorů považuje Herčík smrt letců: „*Kamarádi mi kladli otázky, na které jsem často odpovídal: ‚Nevím‘ Proč právě ti? Co po smrti? Shodli jsme se na tom, že jako letci, nevíme dne ani hodiny a že máme žít svůj život v souladu s vlastním svědomím.*“¹⁷⁹

Jedním z konkrétních témat v posledních měsících války byla také budoucnost letců po válce a jejich zařazení do civilního života. Díky tomuto byl iniciován vznik dokumentu nazvaný „Petice“. Ten měl za cíl zajistit výkonným letcům plynulý přechod k civilním zaměstnáním bez znevýhodnění oproti civilistům, kteří mohli za války ve svých povoláních pokračovat. Text byl zaslán prostřednictvím velitelství peruti ministru národní obrany do Londýna, nicméně nebylo na něj odpovězeno. To Herčíka sice zklamalo, ale byl potěšen stmelením kolektivu při společné přípravě a diskuzích: „*Ale všeobecný zájem, který vyvolala tato otázka (nikoli úzce stavovská, ale sledující širší cíl sociální spravedlnosti) mezi členy Skvadrony, mimořádná účast na diskusích, které předcházely formulaci textu Petice a osobní podpisy, které potvrdily demokratický*

---

¹⁷⁷ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 79.

¹⁷⁸ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 79.

¹⁷⁹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 80.

souhlas členů Skvadrony – patří k nejsilnějším zkušenostem lidské solidarity, které jsem zažil mezi československými letci v Anglii. ¹⁸⁰

Skotský farář presbyterní církve z nedalekého Inverness pozval další duchovní, aby debatovali s Herčíkem o jeho metodě „duchovní práce“ mezi letci. Někteří považovali metodu za příliš volnou a navrhovali Herčíkovi vnést do činnosti více organizovanosti. Další s jeho technikami souhlasili s tím, že si „zaslouží, aby byl aplikován jako jedna z možných metod duchovní práce uprostřed homogenních skupin“.¹⁸¹

Všeobecně nelze zhodnotit, zdali měla nebo neměla metoda úspěch. Za klad se dá považovat přinejmenším zápis o Herčíkovi v souvislosti s duchovní činností u letců Rejthara a Osolsobě. Posoudit svoji metodu s odstupem let si i tak dovolil sám Herčík: *„Dívám-li se zpět na svůj pokus ‚laické pastorace‘, uvědomuji si, že jsem mohl – teoreticky – projevit víc iniciativy a najít nové způsoby, jak odpovídat na podněty kamarádů. Kdyby experiment měl delší trvání, je možné, že lidské sblížení s kamarády by vedlo k zintenzivnění pastorační činnosti, ač není vyloučeno, že by ji brzdilo. Nepochybuji však, že idea ‚laické pastorace‘, jak jsem se ji pokoušel – velmi nedokonale – aplikovat – je biblicky odůvodněná a potenciálně plodná – a nikoli nová v dějinách křesťanství.* ¹⁸²

8.9 Před koncem války

29. prosince 1944, několik měsíců před koncem války, intervenoval profesor Hromádka z Princetonu dopisem u ministra zahraničí Jana Masaryka, aby byl Herčík uvolněn z letectva a mohl vykonávat přípravu na poválečnou činnost mezi studentstvem ve střední a východní Evropě (v rámci World's Student Christian Federation a v britského Student Christian Movement). Herčík přicházel v úvahu jako jeden ze sekretářů a jako spojka mezi západním a východním studentstvem., nicméně této

---

¹⁸⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 81–82.

¹⁸¹ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 80–81.

¹⁸² HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 81.

činnosti měl předcházet „dobrý výcvik a organizační zkušenosti“. Nutno poznamenat, že Masaryk se měl Herčíkem zabývat již při jeho ordinaci v roce 1943.¹⁸³

V březnu byl celý proces v chodu a do „projektu“ uvolnění Herčíka se zapojil i profesor Odložilík, který též kontaktoval ministra s žádostí o Herčíkovo uvolnění z letectva a přidělení ke školskému a osvětovému odboru Ministerstva vnitra. Generální sekretář World Student Christian Federation R. C. Mackie přislíbil pro Herčíka půlroční stipendium, díky kterému by se mohl připravovat na práci s mládeží v (budoucím) osvobozeném Československu. Toto stipendium mělo být absolutně bez závazků jak pro ministerstvo, tak pro Herčíka. Odložilík v této záležitosti v dopise ministrovi dodává: „*Jsem si vědom, že tato doba je málo vhodná k provádění nových opatření, avšak ujímám se této věci, protože se tu otvírá možnost práce mladšímu členu naší emigrace, který sloužil po několik let jako výkonný letec, získal si mnoho přátel ve Spojených Státech, ve Francii i zde a jistě by plně využil těch šesti měsíců, které by měl k dispozici.*“¹⁸⁴

V únoru 1945 si Herčíka taktéž vyžádal Československý národní výbor ve Francii, aby se co nejdříve ujal obnovy Československé evangelické misie a stal se jejím farářem.¹⁸⁵ Tuto žádost podpořili bývalí faráři misie Alexandr Šimovec a Blahoslav Hrubý a Herčíka doporučili s tím, že je „dobře znám jak v krajanském životě, tak v kruzích francouzského a mezinárodního protestantismu“.¹⁸⁶

Během těchto měsíců před koncem války se Herčík ještě aktivně účastnil operačních letů. 21. února mu byla dokonce udělena medaile za chrabrost. Každopádně přeložení z RAF se dalo do pohybu až úplným koncem války. Dnem 5. května 1945 přešla v platnost kapitulace německého válečného loďstva, kterou stvrdil velkoadmirál Karl Dönitz. Tak skončila ponorková válka a tímto datem, jak sám Herčík tvrdí, započala jeho demobilizace a čekání na Herčíkův přesun do „úředních“ služeb: „*Přátelé mi prozradili, že ministr Jan Masaryk (kterého jsem potkal dvakrát v Chicagu) se o mne*

---

¹⁸³ NA, f. Patzak Václav, sg. 5-59, kt. 66, korespondence s M.N.O. s M.V., fol. 172.

¹⁸⁴ NA, f. Patzak Václav, sg. 5-59, kt. 66, korespondence s M.N.O. s M.V., fol. 165, 166, 167.

¹⁸⁵ NA, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, sg. 2-66/6, kt. 258, Evangelická misie – žádost o subvenci.

¹⁸⁶ NA, f. Patzak Václav, sg. 5-59, kt. 66, korespondence s M.N.O. s M.V., fol. 171.

*zajímal pro mé znalosti jazyků.*¹⁸⁷ Přáteli měl pravděpodobně na mysli profesory Hromádku a Odložilíka. Každopádně nic z toho se z neznámých důvodů neuskutečnilo.

Pár týdnů čekal Herčík v centru československých letců v Cosfordu, kde spolupracoval s místním osvětovým důstojníkem F. Kubánkem, kterého znal již z Francie. V červenci byl propuštěn ze svazku RAF a poslán k jednotce do Southend s hodností podporučíka letectva: *„Podle dohody mezi čs. a anglickou vládou Čechoslováci, kteří prošli výcvikem RAF a neměli z domova důstojnickou hodnost, sloužili v RAF jako poddůstojníci. Má hodnost v RAF byla ‚Flight sergeant‘ (asi: rotmistr).“*¹⁸⁸

Nakonec se v polovině srpna dostavil zpět ke „své“ k 311. peruti za účelem návratu do Prahy: *„Na letišti, jehož jméno nám nebylo sděleno, jsem se shledal se známými tvářemi od ‚svadrony‘ z Tain – veškerý letecký i pozemní personál. Do Liberátorů připravených k odletu byly naskládány naše svršky v obvyklých plátěných vacích RAF. Hlavní náklad však spočíval v množství beden stejné velikosti, o jejichž obsahu jsme se nedověděli nic jistého. Proslýchalo se, že to byly nové čs. bankovky natištěné v Anglii.“*¹⁸⁹ Státovky byly skutečně ve Velké Británii během války natištěny, ale zdali byly opravdu na palubě společně s navrátilci do Československa, nelze říci.

Definitivní Herčíkova mobilizace proběhla až k datu 22. 12. 1945 s hodností poručík v záloze – do té doby zůstal členem čs. letectva a příslušel ke kasárnám v Holešovicích.

9 Po válce (1945–1947)

Po návratu do Československa v létě 1945 se Herčíka ujal profesor Odložilík, který ho přijal do svého bytu jako „neplaticího podnájemníka“ v Dejvicích a pomáhal mu v hledání zaměstnání.¹⁹⁰ Paradoxně, problém zaměstnanosti (taktéž

---

¹⁸⁷ HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 9.

¹⁸⁸ HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 9.

¹⁸⁹ HERČÍK, Vladimír. *Činnost za války 1939–45*, s. 9–10.

¹⁹⁰ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 65–66.

zaměstnatelnosti) letců po válce, který řešil s kolegy již u peruti, se stal i pro něj po válce aktuální. „Z nedostatku jiného zaměstnání“ vzal práci učitele angličtiny na jazykové škole v Praze, kde anglická ředitelka veřejně chválila jeho anglickou výslovnost.¹⁹¹

Nutno poznamenat, že se na studijní rok 1945/46 stal posluchačem Filozofické fakulty v Praze.¹⁹² V únoru 1946 přijal místo úředníka v Masarykově lidovému ústavu, kde měl díky znalosti jazyků na starosti zahraniční korespondenci a recenze cizojazyčné literatury. Také publikoval několik studií o lidovému v Anglii v periodiku *Česká osvěta*. V červenci byl Ústavem vyslán do Londýna jako zahraniční sekretář a současně byl dopisovatelem „legionářského“ deníku *Národní osvobození* a měsíčníku *Central European Observer*. Práce spočívala v redigování článků pro *Osvobození* a zpráv pro Ústav, při čemž zpracovával anglické prameny a překlady do češtiny. To souviselo s příležitostnou prací v československé sekci rádia BBC, kdy jako „náhradník“ zastupoval řádné zaměstnance v jejich nepřítomnosti, což spočívalo v překladu anglických zpráv do češtiny a jejich vysílání do vlasti. Jak tvrdí: „*Originály anglických zpráv byly redigovány zvláště pečlivě anglickou informační službou a pořídit pohotově český překlad nebylo vždy snadné. Vedle zpráv byly občas vysílány původní texty. Potěšilo mne, když moje recenze knihy B. Russela History of Western philosophy byla zařazena mezi volné pořady vysílané do Československa.*“ Mimoto, aby si přivydělal, uveřejnil několik článků (o lidovému v ČSR, či o církevní situaci v ČSR) v anglickém měsíčníku *Central European Observer*, jenž byl podporován Československým ministerstvem zahraničí.¹⁹³

---

¹⁹¹ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Zápolení s angličtinou, s. 18.

¹⁹² PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, E1, Legitimace řádného posluchače University Karlovy.

¹⁹³ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Zápolení s angličtinou, s. 19.

10 Opět ve Francii (1947–1989)

10.1 UNESCO (1947–1977)

V Londýně působil do září 1947, kdy dostal místo v oddělení mezinárodních styků v UNESCO. Sem ho doporučil ředitel této sekce André de Blonay, se kterým Herčík navázal korespondenci, ještě když byl sekretářem Mezinárodní studentské sekce v Ženevě.¹⁹⁴ Na toto místo se ho snažil dostat především Jan Opočenský, který v té době působil jako čl. delegát UNESCO v komisi pro projednávání personálních otázek a ministru spravedlnosti P. Drtinovi avizoval, že si nedělá naděje o obsazení některých postů československými úředníky.¹⁹⁵

Herčík zde místo dostal a od roku 1947 do roku 1962 byl šéfem sekce pro spolupráci s mezinárodními soukromými organizacemi. Od roku 1963 byl šéfem sekce pro výchovné programy v Asii (jako výchovný poradce), v červenci 1973 byl jmenován vedoucím výchovného oddělení vysokých škol.

Když 31. července 1977 odcházel do důchodu, byl jedním z nejstarších zaměstnanců UNESCA – pracoval zde 30 let, což v té době byla přesně půlka jeho života, během které se v UNESCU vystříдалo celkem 7 generálních ředitelů. K odchodu do důchodu mu napsal i tehdejší ředitel UNESCA Amadou-Mahtar M'Bow: „*Chtěl bych Vám poděkovat za rozhodnost a oddanost, se kterou jste se věnoval po třicet službě u Organizace. Na všech místech, která jste v úřadě zastával, jste vždy plnil své úkoly s velkou profesionální schopností a svědomitostí, využívaje svých znalostí mezinárodního činitele.*“¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ HERČÍK, Vladimír. *Paměti*, s. 38.

¹⁹⁵ NA, f. Drtina Prokop, JUDr. – AMV 7, sg.7-1/28/2, kt. 3, dopis J. Opočenského ministrově P. Drtinovi, ze dne 20. 8. 1947

¹⁹⁶ PM – VMN, Archivní pozůstalost Vladimíra Herčíka, nar. 17. 7. 1917 v Činěvsi, E Legitimace, různé, většinou předválečné, nefol., dopis ředitele UNESCO Amadou-Mahtar M'Bow, ze dne 22. 7. 1977 (překlad).

10.2 Herčík důchodce a zásluhy v UNESCO

Herčík se o svých aktivitách v důchodu prakticky nezmiňuje. K důchodu jen stručně poznamenává, že se jako důchodce dal zapsat do kurzu ruštiny pro zaměstnance UNESCO, kurz po léta navštěvoval a začal číst ruské periodikum *Pravda*, které prý „poskytoval nejen jazykový užitek, ale také napínavé politické informace o vývoji Gorbačovovy historické přestavby sovětského režimu.“¹⁹⁷ Mluví tedy o 80. letech. Nicméně vzhledem k jeho minulosti je nadmíru jasné, že se v důchodu věnoval podobným činnostem jako doposud – cestování, psaní článků apod.

Jeho úspěšné aktivity v rámci mezinárodních organizací potvrzuje i „oslavný“ nekrolog, který po Herčíkově smrti napsal pod hlavičkou Union of International Associations (dále UIA)¹⁹⁸ Robert Fenaux. Tato „óda“ na „zatvrzelého bojovníka za mír mezi lidmi a za jejich dobrou vůli“ je zajímavým pohledem na Herčíka „zvnějšku“. Popisuje ho jako muže velmi zkušeného v oblasti mezinárodní, zvláště zodpovědného za komunikaci s OING¹⁹⁹. Herčík díky svým článkům a studiím (vydaných v rámci UNESCO a UIA) přispěl k vypracování politiky a procedur spolupráce mezinárodních nevládních organizací. V oddělení pro vzdělávání v UNESCO pak organizoval mnohé konference věnované otázkám vzdělání v rozvojových zemích (v rámci OECD, Rady Evropy a různých mezinárodních organizací učitelů).

Tyto zásluhy mu vysloužily prestižní britské ocenění „The Fellow of the College of Preceptors“ od významné asociace britských učitelů. Také byl jedním z hlavních strůjčů světového fóra UAI v roce 1980 a 1984. Text pak zdůrazňuje Herčíkovo heslo „VERS L’UNIVERSALITÉ DE OING“ („směřujeme k všestrannosti OING“).²⁰⁰

---

¹⁹⁷ HERČÍK, Vladimír. *Branou jazyků do širého světa*. Ruština – jazyk příbuzný, ale nesnadný, s. 31.

¹⁹⁸ Union of International Associations (UIA) je nevládní nezisková organizace zabývající se mezinárodními organizacemi. Herčík byl členem její rady.

¹⁹⁹ Conférence des OING du conseil de l’Europe (Conference of INGOs of the Council of Europe) je mezinárodním orgánem Rady Evropy.

²⁰⁰ FENAUX, Robert. Hommage à Vladimir Hercik. In: *Transnational Associations Journal*, roč. 1989, č. 5. Bruxelles: Union of International Associations (UAI), 1989, s. 258. [online]. [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z http://www.uia.org/sites/uia.org/files/journals/TransnationalAssociations_Journal_19895.pdf. Francouzský nekrolog.

10.3 Zájem StB a akce „Hamilton“

Vladimír Herčík jako zaměstnanec zahraniční instituce pochopitelně upoutal pozornost pracovníky Státní bezpečnosti a jeho případ byl nazván akcí „Hamilton“. V prosinci roku 1950 na něj bylo podáno trestní oznámení pro neuposlechnutí výzvy k návratu do Československa, vzhledem k tomu, že mu skončila platnost pasu.²⁰¹ Poslední návštěva Československa proběhla ještě po únorových událostech v dubnu 1948. Když mu vypršela platnost, odevzdal Herčík svůj pas na Československém velvyslanectví v Paříži (kolektivně ještě s dalšími československými zaměstnanci UNESCO) za účelem obnovení. Nový pas už ovšem vydán nebyl.²⁰²

V roce 1959 Herčík kontaktoval Vladimíra Čiháka, zaměstnance UNESCO (legalizovaného Československým státem), který byl současně pracovníkem rezidentury v Paříži s krycím jménem Čížek. Toho požádal o pomoc při obnovení československého státního občanství²⁰³ a v březnu 1960, po dvanácti letech, bylo Herčíkovi umožněno navštívit rodinu v Československu. Při této návštěvě se zavázal předávat Čížkovi poznatky z oboru vědy a techniky pod příslibem navrácení československého státního občanství. Hlavním předaným materiálem, ještě téhož roku, byly obrázkové podklady z časopisu *Oil and Gas Journal* o čerpacích stanicích z ropovodu z Le Havre do Paříže a o podmínkách dopravy několika ropných produktů v jednom potrubí. Dle těchto informací se ve Francii osvědčila stavba odkrytých čerpacích stanic bez větších stavebních zařízení. Tyto materiály byly použity ministerstvem chemického průmyslu v Československu při stavbě ropovodu Družba a díky nim byly zmenšeny náklady na výstavbu nových (v podstatě „okopírovaných“) čerpacích stanic o 1,5 milionu Kč.²⁰⁴

---

²⁰¹ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, trestní oznámení, ze dne 13. 12. 1950.

²⁰² ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa, Vladimír Herčík – ručně psané poznámky.

²⁰³ V době, kdy byl Herčík bez státní příslušnosti, měl možnost získat francouzské nebo anglické občanství. Přijetí čsl. občanství bylo jen formální záležitostí. Viz. ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, záznam o dalším zpravodajském kontaktu Hamiltona, ze dne 17. 8. 1964, s. 8, fol. 134.

²⁰⁴ ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa, získání dokumentace k ropovodu, dopis ze dne 16. 3. 1961.

Tato informace je ve svazcích několikrát zmiňována a také je označena jako informace nekompromitujícího charakteru.²⁰⁵

„Spolupráce“ netrvala ani dva roky, jelikož v listopadu 1961 došlo k prověření materiálů k Herčíkově osobě a byly zjištěny závadové poznatky z 50. let. Padlo podezření, že Herčík spolupracuje s anglickou či americkou rozvědkou, kterou byl dosazen do skupiny kolem generála Kudláčka²⁰⁶ a stýká se s dalšími představiteli zahraničního exilu – Lužou, Šeborem, Bělehrádkem, Tigridem, Listopadem, Maderem, Veltruským, Pelikánem, Opočenským, Hrubým aj. Jeho manželka prý taktéž spolupracuje s anglickou rozvědkou.²⁰⁷

Za nedbalost při provedení lustrace pak byla třem pracovníkům udělena důtka a jednomu dokonce snížena funkce. Jako opatření musel být odvolán a vystřídán Čížek ze zahraniční rezidentury, ostatní pracovníci v Paříži měli zvýšit opatrnost. Veškerý styk s Herčíkem měl být ukončen a byl naplánován jeho výslech při další návštěvě Československa.²⁰⁸

Během Herčíkovy dovolené v ČSR v srpnu 1962 bylo provedeno tzv. „vytěžení“, tedy tříhodinový výslech v budově Ministerstva vnitra na Letné, při kterém jednoznačně popřel jakoukoliv spolupráci s cizí rozvědkou. Několik dnů poté, při návštěvě Tatranské Lomnice, byl pak Herčík tajně sledován. Učinil prý mimo hotel v lese „konspirativní schůzku“ s jistým Angličanem Herbertem Anfellem.²⁰⁹ Na základě zjištěných poznatků o Herčíkových stycích s „předními exponovanými pracovníky cizích rozvědek“²¹⁰, byl

---

²⁰⁵ ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa, návrh archivování osobního svazku č. 03125 – HAMILTON ze dne 14. 10. 1962.

²⁰⁶ Herčík se skutečně objevuje na seznamu osob kolem této skupiny. Viz. JIRÁNEK, Tomáš. *Šéf štábu Obrany národa: neklidný život divizního generála Čeňka Kudláčka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015, s. 365.

²⁰⁷ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, vyhodnocení svazku „Hamilton“ /Dr. Herčík Vladimír/, ze dne 2.8. 1962, s. 1–5, fol. 17–21.

²⁰⁸ ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa, zpráva o akci „Hamilton“, ze dne 18. 12. 1961, fol. 43–48.

²⁰⁹ ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa, akce „Hamilton“ – zpráva, ze dne 10. 9. 1962, fol. 45–47.

²¹⁰ Pracovníky cizích rozvědek byli myšleni: Kostera (fr. kontrarozvědka), Hrubý (americká rozvědka) Viz. ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV a ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa.

dne 18. 12. 1962 zaveden pozorovací svazek s názvem „Hamilton“ kvůli podezření ze špionážní činnosti proti ČSSR, který byl rozpracováván v rámci problematiky „kulturně-společenských styků“.²¹¹

Nutno poznamenat, že na cestování do vlasti používal získaný čsl. pas jen zřídka, jeho cestovním dokladem byl tzv. „laissez-passer OSN“.²¹² Jedná se o diplomatický pas, se kterým měl právo vstupu do téměř kterékoliv země. V tomto pase nebylo zaznamenáno datum a místo narození, ani státní příslušnost.

Při dalších návštěvách Československa byl vždy kontaktován a vytěžován s účelem získání jeho osoby pro spolupráci. Taktéž bylo umožněno vycestování jeho sester na návštěvu do Francie. Nicméně změna nastala v lednu 1972, kdy bylo navrženo vyzvat Herčíka k návratu do ČSSR a neuposlechnutím tohoto by mu bylo odebráno znovuzískané československé státní občanství bez možnosti zastupovat čs. zájmy v UNESCO. Jako odůvodnění uvádí jistý major Palas toto:

„Alibistický styk s pracovníky MV mu dosud vždy sloužil k tomu, aby měl otevřené dveře do ČSSR, kde žije jeho matka a tři sourozenci. Svůj skutečný, t. j. nepřátelský poměr k socialismu a zvláště k současnému zřízení v ČSSR skrývá za místní projevy loajálnosti. Praktické závěry, např. odhalování nepřátel v ČSSR v zahraničí, není z jeho strany možné očekávat. Předstírá, že taková činnost neexistuje nebo že o ní neví. Ostré formy ideologického pronikání a ovlivňování pokládá za ‚užitečné pro formování a tříbení názorů‘. Podobná stanoviska zastává ve všech principiálních otázkách. Z tohoto důvodu považují další styk s Herčíkem za bezpředmětný.“²¹³

Co se dělo v následujících letech v souvislosti s StB, a zdali mu bylo skutečně odebráno československé občanství, není známo. Každopádně Československo dál příležitostně navštěvoval a je otázkou, zdali mu bylo občanství opravdu odebráno.

---

²¹¹ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, rozhodnutí o zavedení pozorovacího svazku na Vladimíra Herčíka, ze dne 13. 12. 1962.

²¹² ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, záznam o dalším zpravodajském kontaktu Hamiltona, ze dne 17. 8. 1964, s. 4, 8, fol. 130, 134.

²¹³ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, záznam o kontaktu, ze dne 21. 1. 1972, fol. 194–195.

K tomuto tématu je nutné poznamenat, že v roce 1975 byl Herčík signatářem jedním z hojně vydávaných peticí a dopisů na podporu Alexandra Dubčeka,²¹⁴ který v roce 1975 rozeslal Federálnímu shromáždění několik kritických dopisů o poměrech v zemi a porušování lidských práv. Tyto dopisy se dostaly na západ a vyvolaly v demokratických zemích velkou odezvu na podporu demokracie.

10.4 „Nevyjasněné“ úmrtí v létě r. 1989

Vladimír Herčík zemřel v Československu dne 10. 6. 1989 při autonehodě. Údajně jel navštívit svou starou známou z předválečných dob. Veřejná bezpečnost nepodala v podstatě žádné „rozumné“ vysvětlení a po viníkovi nehody nepátrala, i přesto, že nehodu způsobil cizí automobil, který z neznámých důvodů vyjel ze svého pruhu Herčíkovu autu do protisměru. Příčinou smrti bylo zlomení páteře. Nejbližší rodina byla vždy přesvědčena, že k nehodě došlo za záhadných okolností. Jisté je, že se z automobilu ztratila peněženka s velkým množstvím franků, ale i dolarů a cestovních šeků, a též zápisník, v němž měl Herčík zapsány veškeré kontakty a telefonní čísla.²¹⁵ Je dobré poznamenat, že „malého hnědého zápisníku“ si povšimnul i jeden z pracovníků StB, který měl potřebu do své zprávy o kontaktu s Herčíkem zaznamenat, že zápisník byl opatřen abecedním rejstříkem a obsahoval velké množství jmen, adres a telefonních čísel.²¹⁶

5. 12. 1989, tedy těsně po pádu komunistického režimu, byl zničen jeden ze svazků StB²¹⁷, který by mohl (ale nemusel!) podat vysvětlení o tom, co se stalo, případně kam se poděly zmíněné osobní věci. Jisté je, že obsah svazku je promlčen a

---

²¹⁴ *Correspondence de P. Debest, 1975* [online]. [cit. 14. 11. 2015]. Dostupné z: <http://archives.eui.eu-files/documents/12719.pdf>

²¹⁵ Rozhovor s Kamilem VÍTKEM (nar. 1950), synovcem Vladimíra Herčíka. Postřelmov, 1. 5. 2015 vedla Lenka Vítková.

²¹⁶ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, zpráva o kontaktu KS (vystěhovalec z ČSSR) ze dne 10. 12. 1970, s. 3–4, fol. 185–186.

²¹⁷ ABS, svazek a. č. 423026 Brno (původně r. č. 30603), Brno, svazek kategorie PO, prověřovaná osoba, zničen dne 5. 12. 1989).

spekulace o tom, zdali se jednalo skutečně o nehodu či dokonce o vraždu nejsou v tomto případě relevantní.

11 Závěrem

Cílem této práce bylo poskytnout komplexní biografii vsutku pozoruhodného člověka Vladimíra Herčíka. Úkol to byl opravdu nesnadný vzhledem k nedostatku pamětníků, literatury i archiválií. Hlavním pramenem se tak stala Herčíkova svědectví o tom, co zažil, kam se dostal a s kým se potkal.

Již v názvu práce bylo deklarováno, že se jedná o osobu s třemi různými životními etapami – duchovní, vojenskou a diplomatickou. Tyto životní fáze na sebe navazovaly, vzájemně se také prolínaly a ovlivňovaly. Typickým příkladem je Herčíkův vstup do armády – stal se sice výkonným letcem, ale jak bylo řečeno, v jednotce byl znám jako „létající farář“, který byl v kontaktu s duchovními různých církví a z různých míst světa. Jako delegát UNESCO se, krom jiného, zabýval vzděláváním a výchovou dětí a mládeže v rozvojových zemích, taktéž duchovní a osvětovou činností. Ani po sepsání ucelené biografie nelze jednoznačně určit, který aspekt převažoval. Byl více farářem? Nebo spíše letcem či diplomatem? Hlavní je, že on sám, i v době působení v UNESCO, svou minulost nezapomínal, rád o ní hovořil i vzhledem k tomu, že měl potřebu ji sepsat.

Význačnou součástí práce jsou zmínky o osobnostech, se kterými během svých studií a cest přišel do styku, případně s nimi navázal dlouholetá přátelství. Výčet je to skutečně rozmanitý a jedná se o osoby z různých okruhů: osobnosti československého a světového protestantismu (W. Greer, R. Schütz, J. L. Hromádka, F. Hník), osobnosti z oblasti filozofie (M. Čapek, O. Odložilík), letci a vojáci (J. Vella, J. Šnejdárek, Č. Kudláček), politici (J. Masaryk, P. Drtina) či poúnorová emigrace (P. Tigrid, J. Pelikán, B. Hrubý) aj.

Je namístě opět zdůraznit roli znalosti jazyků v Herčíkově životě. Dokonale ovládl dva úřední jazyky UNESCO francouzštinu a angličtinu, z životopisů dále vyplývá, že se dokázal dorozumět i německy, španělsky, italsky a rusky. Připočteme-li k tomu latinu, řečtinu a hebrejštinu (hlavní jazyky teologie) a další nevšední jazyk čínštinu, jež

pěstoval soukromě v pozdějších letech života, máme před sebou skutečně „multilingvní“ osobnost.

Když v roce 1938 opouštěl Československo, ještě netušil, že domov uvidí až za sedm let. Ze studenta, který dobrovolně odešel z vlasti, se stal exulantem utíkajícím skrz tři světové kontinenty, aby pomohl bojovat krajanům ve válce jako letec. Paradoxem je, že když domov opustil po válce dobrovolně podruhé, opět zůstal na několik let odříznut od své vlasti a rodiny. Dalo by se říci, že domovem se mu stal prakticky celý svět. Kromě Austrálie navštívil Herčík téměř všechny obydlené kontinenty. Mimo všech evropských států, USA a SSSR, navštívil také země v Africe (Rovníková Guinea, Pobřeží Slonoviny, Senegal, Maroko, Ghana, Libérie, Kamerun), v Asii (Srí Lanka, Maledivy, Thajsko, Malajsie, Laos, Vietnam), v Latinské Americe (Uruguay, Argentina, Guatemala) i v Karibské oblasti (Jamajka, Dominikánská republika).

Důležitou kapitolou je v rámci práce rozpracování otázky zájmu StB. Archivní materiály sice přinesly poznatky o kontaktu pracovníků StB s Herčíkem, ať už při jeho návštěvách v Československu, nebo skrz zahraniční rezidenturu v Paříži, nicméně ve vedených svazcích byl často označován jako „neseriózní“, jeden z pracovníků StB ho ve své zprávě dokonce označil za „lišáka“, který dokázal vykličkovat z každé situace a jeho způsob uvažování a argumentace připomínal dobu 1. republiky. Dle osobního názoru autorky (a rodiny) nebyl Herčík agentem žádným a věřila by tvrzení samotného Herčíka, které konstatoval při jednom z výslechů: „Nikdy prý nebyl a nebude profesionálním pracovníkem jakékoliv zpravodajské služby, není to jeho obor, nechce se k tomu propůjčovat, nemá na takové věci povahu.“²¹⁸ Každopádně kontakty se státní bezpečností jsou nepopíratelné, vzhledem k tomu, že v podstatě „vyplynuly“ z návštěv ČSR. Pokud se chtěl Herčík stýkat s rodinou, případně zajistit si hladký průběh návštěvy, musel být pod dohledem. Zda Herčík skutečně spolupracoval s nějakými zahraničními rozvědkami, zjištěno nebylo, a vzhledem k problematičnosti tématu, zničeným svazkům a omezením rozsahu diplomové práce nebylo možno zabývat se tímto tématem důkladněji.

---

²¹⁸ ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV, zpráva o kontaktu KS (vystěhovalec z ČSSR) ze dne 10. 12. 1970, s. 1-2, fol. 184.

Poslední kapitola, která by měla biografii uzavřít, zůstává paradoxně otevřená. Herčík zemřel těsně před pádem komunistického režimu a nebýt jeho paměti, patrně by zůstal jeho neobyčejný život zapomenut. Vydání jeho memoárů ne o „malém jedinci“, ale o „velké osobnosti“ ve „velkých dějinách“ v původní podobě by jistě zasloužilo pozornost a ocenila by ho jistě jak odborná, tak i laická veřejnost.

12 Soupis pramenů a literatury

Prameny

Archiv autorky

- Archiv autorky. Státní československé reálné gymnasium v Kolíně. Vysvědčení dospělosti, Vladimír Herčík, opis ze dne 30. září 1936

Polabské muzeum – Vlastivědné muzeum Nymburk (dále jen PM – VMN)

- PM – VMN, Archivní pozůstalost Vladimíra Herčíka, nar. 17. 7. 1917 v Činěvsi, HERČÍK, Vladimír, *Branou jazyků do širého světa*, strojopis, 55 s.

K citaci použito: HERČÍK, Vladimír, *Branou jazyků do širého světa*.*

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, HERČÍK, Vladimír, kopie rukopisu bez názvu, 18 kapitol, 82 s.

K citaci použito: HERČÍK, Vladimír. *Paměti*.*

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, HERČÍK, Vladimír.: *Činnost za války 1939-45*, kopie rukopisu, 10 s.

K citaci použito: HERČÍK, Vladimír, *Činnost za války 1939-45*.*

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, HERČÍK, Vladimír: *40. výročí vylovení (invaze) spojenců v Evropě*, kopie rukopisu, 2 s.

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, D1-5 Korespondence a další dokumenty.

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, E Legitimace, různé, většinou předválečné.

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, F Rukopisy, koncepty článků, projevy, tematické úvahy.

---

* Uloženo též v archivu autorky diplomové práce.

- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, G Tištěné články, výstřižky z novin, stati a publikační celky.
- PM – VMN, Archivní pozůstalost V. Herčíka, H Snaha o zveřejnění paměti V. H.

Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS)

- ABS, f. Hlavní správa kontrarozvědky, a. č. 648307 MV.
- ABS, f. Hlavní správa rozvědky r. č. 43125 I. správa.
- ABS, f. dílčí informace v objektovém svazku r. č. 11225 Brno (svazek vedený k tématu „Osob určených pro styk se státním tajemstvím“)

Vojenský historický archiv Praha

- VHA, Sbírka 24 (náhradní těleso ve Velké Británii), Vladimír Herčík, personální složka.
- VHA, f. Kartotéka příslušníků čs. jednotek na Západě, evidenční karta VI. Herčíka, nar. 1917.

Vojenský archiv Trnava

- Ministerstvo obrany SR, Vojenský archiv – Centrálna registratúra Trnava, osobní spis Vladimíra Herčíka, nar. 17. 7. 1917 v Činěvsi.

Národní archiv Praha

- NA, f. Patzak Václav, sg. 5-59, kt. 66, korespondence s M. N. O. s M. V.
- NA, f. Drtina Prokop, JUDr. – AMV 7, sg.7-1/28/2, kt. 3, dopis J. Opočenského ministrovi P. Drtinovi, ze dne 20. 8. 1947
- NA, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, sg. 2-66/6, kt. 258, Evangelická misie – žádost o subvenci.

Memoárová literatura

- OSOLSOBĚ, Jiří. *Zbylo nás devět*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1990, 229 s.

- REJTHAR, Stanislav. *Dobří vojáci padli...: ze vzpomínek válečného pilota*. Vyd. 3., Praha: Volvox Globator, 2011, 302 s.
- ODLOŽILÍK, Otakar. *Deníky z let 1924–1948. II., 1939–1948*. Praha: Výzkumné centrum pro dějiny vědy, 2003. 655 s.
- NEDVĚD, Vladimír. *Byl jsem velitelem 311. bombardovací perutě*. Vyd. 1. Kyjov: Městský úřad Kyjov, [2005?], 141, 14 s.

Rozhovor

- Rozhovor s Kamilem Vítkem (nar. 1950), synovcem Vladimíra Herčíka. Postřelmov, 1. 5. 2015 vedla Lenka Vítková.

Online zdroje

- *Correspondence de P. Debest*, 1975 [online]. [cit. 14. 11. 2015]. Dostupné z: <http://archives.eui.eu/files/documents/12719.pdf>
- FENAUX, Robert. Hommage à Vladimir Hercik. In: *Transnational Associations Journal*, roč. 1989, č. 5. Bruxelles: Union of International Associations (UIA), 1989, s. 258. [online]. [cit. 1. 11. 2015]. Dostupné z: http://www.uia.org/sites-uia.org/files/journals/Transnational_Associations_Journal_1989-5.pdf. Francouzský nekrolog.
- *Records of the Student Christian Movement* [online dokument]. University of Birmingham, 2001. [cit. 17. 5. 2015]. Dostupné z: <http://calmview.bham.ac.uk/GetDocument.aspx?db=Catalog&fname=Student+Christian+Movement+1.pdf>

Sekundární literatura

- FIŠERA, Josef; FIŠEROVÁ, Eugénie. *Vzpomínky, svědectví a naděje*. Vyd. 1. Praha: V ráji, 2002, 238 s.
- FLOSMAN, Martin. *Mjr. Hugo Vaníček*. Praha, 2009. Diplomová práce. Katolická teologická fakulta, Univerzita Karlova v Praze.

- HÁJEK, Adam. JUDr. Vladimír Vochoč: Československý konzul v Marseille 1938–1941. Praha, 2009. Rigorózní práce. Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze.
- JIRÁNEK, Tomáš. *Šéf štábu Obrany národa: neklidný život divizního generála Čenka Kudláčka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015, 417 s.
- PAJER, Miloslav. *Nad moři a oceánem: 311. čs. bombardovací peruť v období svého působení u Velitelství pobřežního letectva RAF (červen 1943 – červen 1945)*. 1. vydání. Cheb: Svět křídel, 2000, 571 s.
- PAJER, Miloslav. *Ve stínu slávy : bojový výcvik československých letců, příslušníků bombardovacích a dopravních jednotek RAF, ve Velké Británii v letech 1940 až 1946*. Cheb : Svět křídel, 1992. 479 s.
- SÝKORA, František. Osobnost z regionu. In: *Vlastivědný zpravodaj Polabí*, roč. 29/1989, č. 3 – 4, Poděbrady: Polabské muzeum v Poděbradech, 1990, s. 105–107.

13 Přílohy

Příloha č. 1. Mapka Herčíkova útěku z Paříže a navštívených měst.
Vytvořeno autorkou.

Fotografie z indexu, 1937/8.

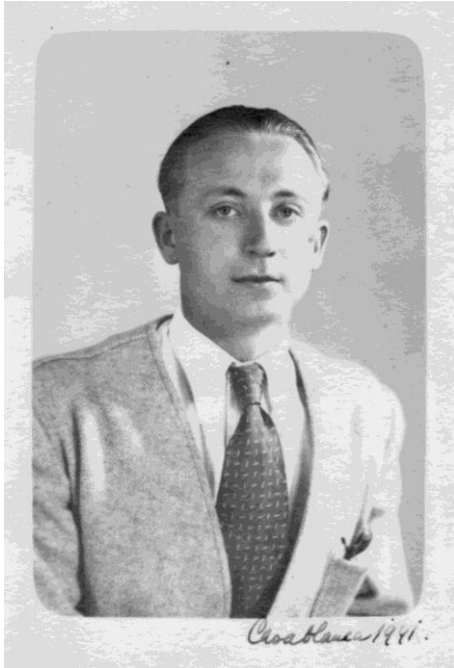
Fotografie maminky Herčíkové.

Štrasburk, 1938.

Příloha č. 2: Fotografie. Archiv autorky.

Casablanca, 1941.

Fotografie v uniformě.

Ivona v Tain, 1944.

Příloha č. 3: Fotografie. Archiv autorky.

**Příloha č. 4: Fotografie se sestrou Lenkou na návštěvě v Paříži, 1960.
Archiv autorky.**

Ivona s Mirkem na návštěvě v Československu.

Sourozenci Herčíkovi (zleva Mirek, Pepík, Lenka, Jitka)

Příloha č. 5: Fotografie. Archiv autorky.

Příloha č. 6: Fotografie ze zasedání UNESCO, 1956, 1959, 1960. Archiv autorky.

*V pohřebním průvodu veteráni (zleva): genmjr. Ing. Karel Mrázek, plk. Miroslav Jiroudek a zbrojář 311. perutě plk. Alois Konopický.
vepředu zleva: manželka Ivona a sestra Jitka.*

Příloha č. 7. Fotografie z pohřbu, 1989. Archiv p. Sýkory. Nymburk.